

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Fritidshemmets och övrig skolverksamhets samverkansansvar

Robin Andersson

2012

Examensarbete, Grundnivå (högskoleexamen), 15 hp
Pedagogik
Examensarbete i läraryrket: Pedagogik
Läraryrket Inriktning fritidshemsverksamhet 210hp

Handledare: Lisbeth Claeson
Examinator: Peter Gill

ABSTRACT

Syftet med den här studien var att undersöka hur fritidspedagoger uppfattar den aktuella situationen rörande samverkan och ansvar inom såväl grundskolan som fritidshemmet. Tanken med studien var även att belysa deras åsikter och medvetenhet kring fritidshemmets integrering i skolan och det nya kravet på lärarlegitimation. Studien har utgått från en kvalitativ metod och med kvalitativ intervju som verktyg. I resultatet visar respondenterna en generellt god insikt kring ansvar och samverkan. Samtliga upplever en god samverkan lokalt men tror att situationen ser annorlunda ut nationellt. De upplever ingen statusskillnad mellan yrkesgrupperna där de arbetar men anar en implicit uttryckt sådan runt om i landet. Vad det gäller lärarlegitimation råder det en förvirring bland respondenterna och en osäkerhet inför framtiden. Jag anser mig inte kunna dra några generella slutsatser av studien då de endast är baserade på tre intervjuer och endast berört en yrkesgrupp. Jag vill dock påstå att en god samverkan uppstår där olika yrkesgrupper för en öppen dialog oberoende av yrkesidentitet och där det finns en tro på att alla har något att bidra med.

Nyckelord: fritidspedagogik, fritidshem, samverkan, ansvar, styrdokument, professionalisering, lärarlegitimation

Förord

Fritidshemmet för 20 år sedan är inte vad det är idag och så inte heller skolverksamheten. Hela skolväsendet har genomgått en förändring, främst i och med integreringen av förskole- och fritidshemsverksamheten i skolan; huruvida denna förändring varit bra eller mindre bra råder det delade åsikter kring.

För den som inte ägnar någon tid åt att analysera och reflektera kring utvecklingen är det förhållandevis lätt att säga att ”det var bättre förr”. Men öppnar man ögonen och inte konstant letar nackdelar, så går det att se de möjligheter förändringen fört med sig.

Via följande studie har jag fått insikt i de utmaningar kring samverkan som integreringen fört med sig; de ökade kraven på lyhördhet, acceptans och medvetenhet kring ansvarstagande för såväl skola som huvudmän och myndigheter. Trots utmaningarna har jag insett hur viktig integreringen har varit och är för såväl pedagoger som elever och föräldrar; en möjlighet att få en helhetsbild av barnet och samverka kring dess utveckling.

Jag vill tacka alla som gett mig möjlighet att utföra denna studie. Främst vill jag tacka de pedagoger som tagit sig tid att bli intervjuade, utan er medverkan hade inte denna studie varit möjlig. Jag vill även tacka min familj och mina vänner som visat förståelse för min situation och stöttat mig i arbetet med studien. Jag vill även tacka min handledare som har bidragit med sin kunskap och sitt stöd.

Gävle, december 2012

Robin Andersson

Innehåll

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND.....	2
2.1 FRITIDSPEDAGOGIKENS NATIONELLA YRKESANSVAR.....	2
2.1.1 <i>Fritidspedagogik och lärarlegitimation i Sverige</i>	4
2.2 SAMVERKAN INOM SKOLANS PEDAGOGISKA VERKSAMHET.....	5
2.2.1 <i>Tidsandans påverkan av verksamhetsutvecklingens traditioner</i>	6
2.3 STATLIGA STYRDOKUMENTS UPPDRAG TILL SKOLVÄSENDET.....	7
2.3.1 <i>Om uttryckt ansvarsfördelning gällande samverkan inom skolväsendet</i>	7
2.3.2 <i>Om förhållande mellan yrkesgrupperna inom skolväsendet</i>	8
2.4 ANSVARSFÖRHÅLLANDEN FÖR SAMVERKAN INOM SKOLVÄSENDET	9
2.5 SAMMANFATTANDE BAKGRUND	12
3. BESKRIVNING AV UNDERSÖKNINGSOMRÅDET.....	13
3.1 SYFTE	13
3.1.1 <i>Frågeställningar</i>	13
4. METOD	14
4.1 METODDISKUSSION.....	14
4.1.1 <i>Studiens metod</i>	15
4.1.2 <i>Utformning av intervju</i>	15
4.2 URVALSGRUPP	15
4.3 GENOMFÖRANDE	16
4.4 BEARBETNING AV DATA.....	17
4.5 ETISKA RIKTLINJER.....	19
4.6 STUDIENS GILTIGHET	20
5. RESULTAT	21
5.1 RESULTATPRESENTATION.....	21
5.2 RESULTATSAMMANFATTNING.....	22
5.2.1 <i>Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation</i>	24
5.2.2 <i>Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet</i>	26
5.2.3 <i>Synen på samverkan med övrig skolverksamhet</i>	27
5.2.4 <i>Fritidspedagogens samverkansansvar</i>	30
5.2.5 <i>Skolutveckling och lärandegrund</i>	30
5.2.6 <i>Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna</i>	33
RESULTATSUMMERING	36
6. DISKUSSION.....	38
6.1 ALLMÄN DISKUSSION	38
6.2 RESULTATDISKUSSION.....	39
7. REFERENSER	44
BILAGA 1 - MISSIVBREV	46
BILAGA 2 - INTERVJUFRÅGOR.....	47

1. Inledning

I förhållande till den svenska skolans utveckling har fritidshemmets framväxt endast pågått under en begränsad period. Detta då skolverksamhetens historia sträcker sig flera århundraden tillbaka medan fritidshemmets sägs tagit sin grund så sent som i slutet av 1800-talet, i och med Anna Hierta-Retzius start av de så kallade arbetsstugorna. Fritidshemsverksamheten har sedan dess utvecklats och gått från att, via arbetsstugorna erbjuda handarbete och läsläsning för fattiga barn och mödrar till att, via de så kallade eftermiddagshemmen, tillhandahålla anställda förskollärare och ge möjlighet till barns rekreation. Från 1960-talet, då fritidshem blev benämningen på institutionen och fritidspedagoger blev personalen i verksamheten, har även synen på verksamheten förändrats. Från att i början av 1980-talet ses som komplement åt hemmen till att idag, ända sedan införandet av den samlade skoldagen, vara en verksamhet som, enligt skollagen (Utbildningsdepartementet, 2010) ”kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i” (14 kap. 2 §).

I och med integreringen som skett av de olika skolformerna förskoleklass, grundskola och fritidshem har också ansvarsfördelningen inom och mellan verksamheterna förändrats, vilket i sin tur haft olika inverkan på dem. Roland Svensson (1981) hävdar att optimisterna till bland pedagoger ser integreringen som ”en möjlighet att förändra skolans värdesystem och skapa nya positiva associationer till skolarbetet” (s.173). Å andra sidan hävdar han att pessimisterna ser sammanslagningen som en förlust för fritidshemmet och att fritiden får underkasta sig skolans regelsystem. Om pessimisterna har rätt och att fritidshemmet står underordnad i förhållande till skolan så är frågan om ett likvärdigt förhållande råder mellan fritidspedagoger och lärare? Den nya skollagen ger möjligen antydningar till detta även om dessa är relativt implicita. Enligt lagen (Utbildningsdepartementet, 2010) så ska exempelvis undervisningen i fritidshemmet huvudsakligen bedrivas av lärare eller förskollärare men kan även bedrivas av ”annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas” (2 kap. 14 §), vilket vidare antas innefatta bl.a. fritidspedagoger.

Hur än den samlade skoldagen har påverkat de olika verksamheterna så är lärare och fritidspedagoger ändå skyldiga att samverka. I skolans läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket, 2011) står det nämligen att: ”alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande” (s.14). Men hur fungerar då samarbetet och vem ansvarar i samverkansprocessen? Detta och mer därtill ska jag försöka belysa i den här studien. Allt utifrån frågeställningen: *Hur fördelas ansvaret i samverkan mellan fritidshem och övrig skolverksamhet?*

2. Bakgrund

Avsnittet innehåller femhuvudområden och inleds med information kring fritidspedagogens nationella ansvar samt vad som gäller för fritidspedagogik kopplat till lärarlegitimation. Sedan beskrivs samverkan inom skolan och hur tidsandan påverkat fritidspedagogiken. Vidare beskrivs de statliga styrdokumentens uttryckta krav på samverkan och hur de beskriver de olika yrkesgruppernas samverkansansvar. Därefter ges ett internationellt perspektiv på fritidshemsverksamheten. Slutligen belyses de ansvarsförhållanden som råder inom skolväsendet mellan såväl myndigheter och huvudmän som rektorer och tjänstemän.

2.1 Fritidspedagogikens nationella yrkesansvar

I och med fritidshemmets intåg i skolans lokaler har, förutom verksamhetens förändrade förutsättningar, även fritidspedagogens situation förändrats. Fritidspedagogen har sedan dess dels haft svårt att hitta sin rätta plats i den nya miljön men även problem att definiera yrkets pedagogiska arbetsuppgifter ”trots att deras kompetens rimligtvis borde ge ett viktigt komplement till de kompetenser som redan finns i skolan” (Kärrby, G. 2000, s.138). En anledning till detta skulle kunna vara frånvaron av riktlinjer för fritidspedagogens uppdrag i skolans läroplan. Läroplanen belyser dock en del punkter som alla som arbetar inom skolan ska förhålla sig till; därmed även fritidspedagogen.

Vad är det då för funktion som fritidshemmet och fritidspedagogen fyller inom ett arbetslag? Enligt skolans *Allmänna råd och kommentarer – kvalitet i fritidshem* ska ”fritidshemmet komplettera skolan tidsmässigt genom att verksamheten pågår under den skolfria delen av dagen och året” och ”är ett viktigt komplement till skolan för att skapa mångsidighet, helhet och kontinuitet i barns utveckling och lärande” (Skolverket, 2007, s.22). Det mest grundläggande handlar enligt Kärrby (2000) om den omsorg av barn som verksamheten erbjuder föräldrar som arbetar eller studerar. I detta menar författaren att en stor del av fritidspedagogens arbete handlar om ”att arbeta med barns utveckling av en rad förmågor på det sociala området” (s.142) bl.a. självständighet, social kompetens, självförtroende, tolerans, ansvarstagande och konflikthantering samt ge dem ”goda vanor och fritidsintressen som bidrar till en harmonisk utveckling” (Karlsson, O. 2002, s.9). Allt detta belyser även läroplanen.

I läroplanen (Skolverket, 2011), kopplat till begreppet tolerans, står det bl.a. att alla som arbetar i skolan ska ”medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen” men även ”i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor” (s.12). Såväl läroplanen som skolans allmänna råd (Skolverket, 2007) belyser vidare hur alla verksamma inom skolan aktivt ska

verka för att diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling motverkas; i skolans läroplan (Skolverket, 2011) står det att: ”alla som arbetar i skolan ska aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper” (s.12). Läroplanen påtalar även att det är viktigt att i det dagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningsätt samt ”främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön” (a.a. s.15). Vidare påpekas även hur alla som arbetar i skolan ska beakta alla människors lika värde och ”bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund” (a.a. s.17).

Utöver det ansvar och den skyldighet de aktiva inom skolan har i förhållande till elevernas utveckling beskriver även läroplanen och de allmänna råden mer generellt hur de aktivt ska arbeta för att uppnå målen. Bland annat är det viktigt att personalen uppmärksammar och ger stöd till elever som är i behov av det (Skolverket, 2011) men även att de ”arbetar utifrån ett synsätt som innebär att stödbehovet för barn i behov av särskilt stöd ses i relation till omgivningen och den miljö som barnet vistas i” (Skolverket, 2007, s.30). De båda dokumenten belyser även vikten av samverkan och alla som arbetar inom skolan tillsammans ska verka för en god miljö för utveckling och lärande. I de allmänna råden beskrivs detta på följande sätt:

Det är viktigt att personalen skapar bästa möjliga förutsättningar för varje barns mångsidiga utveckling och lärande genom samarbete med andra verksamheter såsom förskola förskoleklass och skola (Skolverket, 2007, s.33)

Vidare påtalar såväl läroplan som allmänna råd vikten av att samverka med elevernas vårdnadshavare. Läroplanen påpekar att samverkan är essentiell för vårdnadshavarens möjlighet att vara med och påverka skolans innehåll och verksamhet. De allmänna råden å sin sida hävdar att det är viktigt att personalen:

skapar ett nära och förtroendefullt samarbete med barnens vårdnadshavare om barnens individuella utveckling och lärande och diskuterar på vilket sätt fritidshemmet kan bidra till att barnet trivs, lär och utvecklas (Skolverket, 2007, s.32)

Samarbete med andra verksamheter utanför skolan påtalas även som viktigt, något som alla som arbetar i skolan ska verka för. I läroplanen beskrivs andra verksamheter som kultur- och arbetsliv samt föreningsliv. De allmänna råden definierar värdet från samarbetet:

Genom att skapa kontakt och samverka med kommunens allmänna fritidsverksamheter för barn och ungdom samt med kultur- och föreningslivet kan man uppmuntra och väcka intresse hos barnen att utveckla fritidsintressen som de senare kan delta i när de slutar på fritidshemmet. (Skolverket, 2007, s.23)

2.1.1 Fritidspedagogik och lärarlegitimation i Sverige

Den 2 mars 2011 beslutade Sveriges Riksdag (2011:a) att klubba igenom reformen om legitimation för lärare och förskollärare. Tanken med förslaget var att ytterligare ta ett steg mot att professionalisera yrket och höja lärarnas status; i och med detta också på sikt höja lönerna. Reformen innebär bl.a. att nya karriärvägar skapas och lärare har möjlighet att bli mentorer och även utnämnas till lektorer. Det innebär även att kraven på yrket ökar vilket ska bidra till att höja kvalitén i skolan och i undervisningen.

För att få en legitimation måste läraren eller förskolläraren dels ha examensbevis från en utbildning som ger behörighet men även genomgå en ettårig introduktionsperiod där han/hon undervisar det/de ämnena som är aktuella för legitimationen. Under introduktionsperioden ska läraren tilldelas en mentor, vilken har till uppgift att finnas som stöd. Mentorn behöver inte vara placerad vid den skola där introduktionsperioden genomförs men han/hon ska inneha kompetens de ämnen som berör legitimationen. Efter introduktionsperioden är det rektorn eller förskolechefens uppdrag att fylla i ett lämplighetsintyg; vilket den sökande sedan bifogar vid ansökan om legitimationen.

Utöver grundskole-, gymnasielärare- och förskollärare finns det lärarkategorier och andra verksamheter inom skolan som inte har möjlighet att ansöka om legitimation, en av dessa är fritidspedagogen: ”I nuläget omfattar legitimationen inte fritidspedagoger och vissa lärarkategorier som utbildade yrkeslärare” (Gustafsson & Fransson, 2012, s.27-28). På Skolverkets hemsida förklarar man att:

För att du ska kunna arbeta på ett fritidshem krävs ingen legitimation. Däremot ska de lärare eller förskollärare som undervisar i fritidshemmet ha examen med inriktning mot arbete i fritidshem i sin utbildning.

När reformen kom så kom det in en hel del kritik och krav på modifieringar, några av dessa ”har bl.a. handlat om att fritidspedagoger och flera lärarkategorier inte omfattas av legitimationen” (Gustafsson & Fransson, 2012, s.26). Anledningen till att fritidspedagoger utesluts menar Regeringen handlar om att fritidspedagogiken inte tillhör någon skolform; dessutom yrkar de på att reformen endast omfattar de med lärarutbildning, vilket fritidspedagoger som utbildats innan år 2001 inte har. Det finns dock en möjlighet för fritidspedagoger att få legitimation. Skolverket förklarar på sin hemsida att:

Du som fritidspedagog kan bli behörig att undervisa i fritidshemmet och få legitimation för att undervisa i praktisk-estetiska ämnen i årskurs 1-6. Det handlar om ämnena bild, musik, slöjd eller idrott och hälsa, samt hem- och konsumentkunskap.

I och med den nya reformen har definitionen kring vilka som är berättigade att verka inom fritidshemmet förändrats en del. I behörighetsförordningen (Sveriges riksdag, 2011:b) står det bl.a. att:

Behörig att undervisa i fritidshemmet är den som avlagt:

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:199) med inriktning mot arbete i fritidshem.
2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i fritidshem och minst en skolform i skolväsendet. (2 kap. 19§)

Vidare under § 20 går det att läsa: ”utöver legitimerade lärare eller förskollärare som avses i 19 § första stycket kan det för undervisning i fritidshemmet finnas fritidspedagoger eller motsvarande”.

Huruvida införandet av lärarlegitimation kommer påverka de olika verksamheterna inom skolväsendet är det svårt att sja om. Det finns dock några tankar kring det:

Införandet av en legitimation innebär närmast ett skolboksexempel på ett klassiskt sätt för yrkesgrupper att hävda exklusivt tillträde till ett yrkesområde. (Gustafsson & Fransson, 2012, s.262)

Andelen utbildade lärare kan användas i skolors och förskolors marknadsföring och i och med införandet av legitimation kommer andelen legitimerade lärare att hamna i fokus. (Gustafsson & Fransson, 2012, s.279)

Vidare påstås dock att ”många positiva effekter kan komma ur detta, men sannolikt också en del oväntade och oönskade inslag” (a.a. s.281).

2.2 Samverkan inom skolans pedagogiska verksamhet

Samarbete mellan de olika pedagogiska verksamheterna och yrkena är essentiellt för att på bästa möjliga sätt kunna hjälpa barnen i deras utveckling, såväl inom skolverksamheten som på det personliga planet. Ove Karlsson (Johansson & Holmbäck-Rolander, 2000) påpekar att huvuduppgiften för all pedagogisk verksamhet är att göra barnen till självständiga och handlingsmedvetna individer som präglas av demokratiska värderingar. Vidare betonar han vikten av att utveckla barnens förmåga att samverka, utbyta erfarenheter, sätta sig in i andras perspektiv samt forma egna åsikter. Karlsson ser detta som en process i medborgarskapets formning. Han menar att skolan, förskolan och fritidshemmet, i och med sina funktioner som offentliga mötesplatser bidrar till att människor med olika bakgrund och kultur kan mötas och kommunicera; vilket i sin tur formar individen.

2.2.1 Tidsandans påverkan av verksamhetsutvecklingens traditioner

Huruvida samverkan mellan de olika verksamheterna inom skolväsendet formas kan till stor del bero på deras historiska utveckling och position i samhället. Inge Johansson (Johansson et al., 2000) menar att denna position grundar sig i de olika verksamheternas utveckling och traditioner. Han beskriver skolan som ”en grundläggande del av samhällets gemensamma ansvar för barns fostran och kunskapsutveckling” (a.a s.191), förskolan som en självständig och avgränsad verksamhet med egna traditioner, och fritidshemmet som en verksamhet vilken delar på ansvaret om barnen med skolan. Den breda position som skolan fått inom skolväsendet antas bero på det stora omfång barn som verksamheten ska innefatta. I kontrast till förskolan, vilken endast berör en viss åldersgrupp av barn, ska skolan enligt lag omfatta alla barn. Fritidshemmets omfång å sin sida är svårare att precisera, mycket på grund av dess tvetydighet kring verksamhetens uppdrag. Att fritidshemmet ska komplettera skolan är sedan länge känt men frågan har länge varit på vilket sätt detta ska ske? Johansson (2000) menar att det har stått mellan två separata teorier: antingen skulle fritidshemmet fungera som en form av en rekreativ och avkopplande verksamhet eller som en form av stöd gentemot skolan, för att befrämja arbetet där; exempelvis genom gemensamma temaarbeten eller hjälp med läxläsning. I och med förskolans avgränsning där de ansvarade för en specifik ålderskategori av barn och fritidshemmets oklara definition om vilka barn verksamheten skulle omfatta så blev samverkan mellan dem och skolan mindre effektiv. Samverkan blev dock mer effektiv i slutet av 80- och början av 90-talet då den allmänna förskolan byggdes ut och i stort sett alla barn fick tillgång till förskola; en förändring som även bidrog till att fler barn fick tillgång till fritidshem. Johansson (2000) förklarar att den ökade kvantiteten inom förskola och fritidshem gynnade en ökad möjlighet för samverkan med skolan:

Först då såväl förskolan som barnomsorgen byggts ut till den omfattning som gör att de berör flertalet barn inom de åldersgrupper de är riktade till, skapas förutsättningar för en kvantitativt sett jämbördig samverkan med skolan. (Johansson et al., 2000, s.192)

Utöver den kvantitativa betydelsen för samverkan så har även huvudmannaskapet för verksamheterna haft stor betydelse. Johansson (2000) påstår att skolan alltid har varit en statlig angelägenhet vilken haft en naturlig förankring inom den utbildningspolitiska sfären, medan förskolan och fritidshemmet å sin sida haft en lokal förankring och växt fram inom det socialpolitiska området. Förskolan och fritidshemmet har även haft en relativt svag reglering av verksamheten, vilket till stor del kan ha berott på dess frånvaro av styrdokument. Detta i kontrast till skolan där verksamheten under en lång tid reglerats på central nivå, via olika typer av styrdokument samt kontinuerligt setts över via sin egen tillsynsmyndighet Skolöverstyrelsen (numera Skolverket). I nutid så har skolan decentraliserats och förts under samma ”tak” som

förskola och fritidshem, vilka nu tillsammans är kommunens ansvar att driva. Denna förändring (Johansson, 2000) har en ”avgörande betydelse för det psykologiska klimat på alla nivåer i verksamheten, vilket skapar förutsättningar för samverkan” (s.193). Dock medförde förändringen att skolan fick börja konkurrera med andra verksamheter inom kommunen. Detta gjorde att skolan fick mindre pengar och var tvungen att spara in på olika resurser, exempelvis för speciallärare och elevvård. Dessa resurser behövdes dock fortfarande i skolan och kom att fyllas upp genom användning av fritidspedagoger som stödpersonal i eller i anslutning till klassrummet. Detta trots att de varken blivit utbildade inom specialpedagogiskt arbetssätt eller metodik.

De ekonomiskt minskade resurserna kan dock ses som ett drivmedel för samverkan mellan de olika verksamheterna. Johansson (2000) menar att ”i realiteten bidrog också de ekonomiska nedskärningarna som tidigare nämnts, starkt till att arbetsinnehållet fick lösas på annat sätt än tidigare, dvs. via samverkan och ökad flexibilitet” (a.a s.206). De avgörande stegen som eliminerade de formella hindren mellan förskola, skola och fritidshem var, enligt Johansson, dels överföringen av förskola och fritidshem till Utbildningsdepartementet och Skolverket men även framtagandet av en reviderad läroplan (vilket inkluderade fritidshemmet), samt utformandet av en ny separat läroplan för förskolan.

2.3 Statliga styrdokumentens uppdrag till skolväsendet

Inom skolväsendet finns flera olika styrdokument, vilka har till uppgift att styra och visa vägen för de olika verksamheterna på uppdrag av staten. Dessa styrdokument utarbetas på tre olika nivåer; Riksdagen tar fram skollagen, Regeringen olika förordningar och läroplaner och Skolverket ger ut diverse föreskrifter och allmänna råd. Dessa styrdokument kommer vidare belysas och behandlas utifrån diverse kriterier gällande samverkan inom skolväsendet.

2.3.1 Om uttryckt ansvarsfördelning gällande samverkan inom skolväsendet

Som i inledningen till denna studie föreskrivits (Skolverket, 2011) så är all personal inom skolväsendet skyldig att samverka. Detta för att på så sätt ”berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande” (s.16). Skollagen (Utbildningsdepartementet, 2011) reglerar hur och vem som har ansvar för att denna samverkan träder i kraft. Skollagen påvisar även huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen inom skolväsendet samt att lagen efterföljs. Vidare uppges kommunen vara huvudman och därmed ytterst ansvarig för att samverkan inom skolväsendet bedrivs. Varje huvudman ska enligt skollagen, ”på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 §). Utifrån denna planering är det sedan rektorns ansvar att leda och samordna det pedagogiska arbetet vid

skolenheten. Det slutgiltiga ansvaret ligger hos personalen, dvs. grundskollärare, förskollärare och fritidspedagoger, vilka ska se till att samverkan appliceras inom verksamheten.

2.3.2 Om förhållande mellan yrkesgrupperna inom skolväsendet

Redan på 70-talet via SIA-utredningen och förslaget till *den samlade skoldagen*¹ kom krav på samverkan mellan de olika pedagogiska verksamheterna inom skolväsendet. Riksdagen (1976), via Regeringen, lämnade då en proposition vilket påtalade att skolenheterna skulle delas in i arbetsenheter och att personalen skulle ses som ett arbetslag vilka ”gemensamt tillsammans med eleverna planerar undervisningen och samverkar i övrigt” (s.2). Dessutom skulle skolans lokaler kunna utnyttjas utanför ramen av skoldagen för att ”erbjuda olika aktiviteter och omsorg om barnen också före skoldagens början och under eftermiddagstid” (a.a s.26). Grunden till dessa förslag var enligt propositionen ”en helhetssyn på eleven och dennes skoldag” (a.a s.2), något som kan relateras till nutidens läroplan:

Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande (Skolverket, 2011, s.10)

Huruvida samverkan mellan de olika yrkesgrupperna fungerar kan till stor del bero på hur pass mycket tid de har tillsammans att planera och strukturera verksamheten. Detta påtalas speciellt i Skolverkets allmänna råd:

Det har stor betydelse för ett gott resultat att tid avsetts för förberedelser och diskussioner om hur samarbete skall utformas genom att personal i fritidshem, förskoleklass och skola ges möjlighet till gemensam planering, uppföljning, och utveckling av verksamheten. (Skolverket, 2007, s.34)

Vidare påtalas det ansvar som de verksamma inom fritidshemsverksamheten har. De allmänna råden definierar detta ansvar på följande sätt: ”det är fritidspedagogernas och övrig fritidshemspersonals ansvar, att med stöd av läroplanen och de allmänna råden, utforma lämplig helhet för fritidshemmets uppdrag i samverkan med förskoleklass och skola” (a.a s.12). Inom samma område uttrycker läroplanen (Skolverket, 2011) å sin sida lärarnas ansvar: Läraren ska ”utveckla samarbete mellan förskoleklass, skola och fritidshem” samt ”utbyta kunskaper och erfarenheter med personalen i förskolan och i berörda skolformer” (s.16)

¹ Enligt grundskoleförordningen (1988:655) 4 kap. 8 § innebär samlad skoldag att ”verksamhet anordnas även under de delar av skoldagen som inte tas upp av lektioner eller annan verksamhet”

2.4 Ansvarsförhållanden för samverkan inom skolväsendet

Samverkansansvar inom skolväsendet handlar i princip om vem som har ansvar för vad i den stora processen i att få allt att fungera, men även om att kraven från olika styrmedel² uppfylls. Anette Oxenswärdh (2011) påstår att dessa krav, från att ha varit centralt förankrade, decentraliserats och förskjutits ut till de olika kommunerna, vilket medfört ett ökat inflytande och ansvar för såväl kommun och rektorer som de professionella ute i verksamheten. Medan det är kommunen och rektorernas ansvar att skolan når upp till de statliga målen, är det de verksamma pedagogernas uppdrag och ansvar ”att tolka läroplanernas intentioner” (a.a s.25). I detta arbete att försöka tolka läroplanerna är det rektorernas uppgift att finnas som ett stöd hos sin personal. I och med sin centrala roll fungerar även rektorn som en sorts förmedlare, budbärare och förhandlare och har ett stort ansvar i att skapa goda relationer gentemot huvudmän och deras tjänstemän. Rektorn måste dels lyssna till personalens åsikter och önskemål men även uppmärksamma det skolledningen kräver. Rektorn hamnar i en form av rävsax och ”oavsett om rektorn endast försöker parera de olika kraven från huvudmännen eller istället jämka ihop dessa har det omedelbara följder för verksamheten” (a.a. 157).

Det stöd, i form av pedagogiskt ledarskap som rektorn ska ge sin personal, menar Oxenswärdh har försumrats då rektorerna till allt större utsträckning varit tvungna att ägna sig åt den ekonomiska administrationen, detta trots ”det pedagogiska ledarskapet som de enligt läroplanerna är förpliktigade till” (a.a s.40). Enligt läroplanen är rektorns ansvar bl.a. att ”personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter” men även att ”samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande” (Lgr11, 2011, s.19). Det sistnämnda är även ålagt lärare, då de enligt läroplanen ska ”samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen” (a.a s.14). Frågan är då hur rektorernas bristande engagemang påverkar lärarnas strävan att uppnå målen? Oxenswärdh (2011) påstår följande:

Många lärare brister i sitt yrkesansvar genom att passivt vänta på att någon högre upp i hierarkin tar sitt ansvar för den förändrade verksamheten och ansvarar endast för sin ringa del i helheten utifrån gamla erfarenheter. (Oxenswärdh, 2011, s.41)

Denna passivitet skulle även kunna härledas till den tidigare nämnda decentraliseringen och det ökade krav på autonomi³ som ställs på de verksamma inom skolväsendet. Oxenswärdh menar

² Med styrmedel menar Oxenswärdh (2011) de olika dokument och institutioner som reglerar verksamheten, dvs. läroplaner, skollag, det nationella provsystemet samt skolinspektionen.

³ ”Autonomi handlar i stort om relationen och balansen mellan frihet och ansvar... det handlingsutrymme/ självbestämmande som erbjuds för de professionella gentemot uppdragsgivaren eller uppdraget” (Oxenswärdh, 2011, s.49)

att det är svårt att avgöra huruvida detta påverkat pedagogernas förståelse av det ansvar och uppdrag som de är ålagda men att det bör ha ökat medvetenheten. Dock yrkar hon på en otydlighet hos de aktuella styrdokumenterna och menar att ”de senaste läroplanerna har av en del av skolpersonalen upplevts som otydliga och svårtolkade” (a.a. s.38), vilket i sin tur kan påverka den samlade förståelsen av uppdraget. Oxenswärdh belyser dock vikten av att hitta en balans mellan frihet och ansvarstagande för att kunna genomföra uppdraget:

Om friheten t.ex. ökar kraftigt och inte återföljs av lika stor andel ansvar riskerar uppdragstagandet att bli ofullständigt. Likaväl kan det motsatta förhållandet bli kontraproduktivt för genomförande av uppdraget då för stort ansvar stryker friheten (Oxenswärdh, 2011, s.165)

Vidare belyser Oxenswärdh problematiken med decentraliseringen, det förändrade utvärderingsansvaret och den förändrade mål- och resultatstyrningen. Hon yrkar på en risk ur demokratisynpunkt och påstår bl.a. att det innebär ”en risk om målen är så vagt uttryckta att det blir oklart vilka skyldigheter som åläggs kommunerna och vilka rättigheter som ges skolans aktörer” (a.a. s.54).

För att öka kunskaperna kring uppdrag och ansvar krävs ett aktivt ansvarstagande, vilket endast kan uppnås i ett klimat som ger möjlighet till samtal och reflektion. Via det öppna klimatet kan en kollektiv läroprocess växa fram, där ”de professionella genom reflektioner och diskussioner visar varandra sin förståelse av uppdraget och det ansvar detta innehåller” (a.a. s.169). Oxenswärdh menar att det kollektiva reflekterandet bidrar ökade kunskaper kring uppdrag och ansvar, något hon knyter an till en av sina tidigare studier: ”exempel på detta i min studie är då de professionella i båda skolorna blir medvetna av varandras yrkesroller och ansvarsområden genom reflekterandet (a.a. s.169). Det aktiva ansvarstagandet kan dock limiteras på grund av det så kallade tilldelade ansvarstagandet⁴ i form av exempelvis krav på administration och dokumentation. Det tilldelade ansvarstagandet menar Oxenswärdh har skapat en tidsbrist vilket i sin tur försvårat uppdraget att nå de olika målen. Tidsbrist kan även ha inverkan på hur samverkan yttrar sig mellan de olika yrkesgrupperna. För att uppnå god samverkan menar Apelgren (citerat i Oxenswärdh, 2011) att det gäller att skapa en gemensam förståelse för uppdraget: ”för att skapa en gemensam förståelse t.ex. i ett arbetslag behövs diskussioner i grupp om gemensamma mål och värden samt handlingsstrategier” (s.51). I och med de ökade kraven och det tilldelade ansvarstagandet minskar möjligheterna till denna form av gemensam reflektion, vilket i sin tur påverkar samverkanssituationen. Oxenswärdh (2011) påpekar även den gemensamma reflektionens betydelse för uppdrags- och ansvarsförståelsen:

⁴ Tilldelat ansvarstagande är det ansvar som ingår i uppdragen (Oxenswärdh, 2011, s.171)

”personalens uppdrags- och ansvarsförståelse formas även genom förståelse och kunskap om den egna och andras yrkesroller” (s.173).

Huruvida professionaliseringen inom skolväsendet, i form av exempelvis lärarlegitimation, inverkar på status och ansvarstagande för de som omfattas av kravet, rådet det delade meningar kring. Oxenswärdh hävdar att:

Å ena sidan förstärks de professionellas yrkesposition och ansvarstagande med lärarlegitimationen och å andra sidan beskärs deras autonomi; med hjälp av de många nya direktiv som fylls med en mängd detaljerade kriterier som ska ledsaga (styra) de professionella till bättre resultat och måluppfyllelse. (Oxenswärdh, 2011, s.156)

De ökade krav som lärarlegitimationen för med sig innebär också en form av omstrukturering i arbetet. Oxenswärdh menar att de som berörs, i och med detta, ”måste lämna bakom sig det invanda och trygga och våga skapa något nytt, ett nytt meningssammanhang” (s.59).

2.5 Sammanfattande bakgrund

Kapitlet *fritidspedagogikens nationella yrkesansvar* beskriver hur såväl fritidspedagoger som omgivning har svårt att definiera fritidspedagogyrkets uppdrag. Yrkets uppdrag beskrivs dock som att det ska fungera som ett komplement till skolan och ansvara för aktiviteter under den skolfria delen av dagen. Fritidspedagogen beskrivs arbeta med exempelvis social kompetens, självförtroende och konflikthantering bland barnen men även motverka diskriminering och trakasserier. Tanken med att införa lärarlegitimation är att höja skolans och professionernas status. Endast förskollärare och lärare omfattas och fritidspedagoger utesluts. Fritidspedagoger utesluts då de inte anser tillhöra någon skolform, vilket fodras för att erhålla legitimationen. Fritidspedagoger kan dock ansöka om lärarlegitimation om de läser in något estetiskt ämne.

Kapitlet *Samverkan inom skolans pedagogiska verksamhet* belyser hur fritidshemsverksamheten har gått från att ha egna lokaler, drygt 17 barn och tre pedagoger till att nu ligga befinna sig i skolans lokaler, ca 4 pedagoger och omkring 90 barn inskrivna. Huvudmannaskapet har även växlats från stat till kommun, vilket medfört sämre ekonomiska förhållanden. Integreringen i skolan har medfört sämre lokaler samt mindre tid till planering men ökat insikten i de andra verksamheterna samt bidragit till en ökat helhetsbild av barnen.

Kapitlet *Statliga styrdokumentets uppdrag till skolväsendet* beskriver hur riksdagen framställer skollagen, regeringen olika förordningar och läroplaner samt att Skolverket tar fram olika föreskrifter och allmänna råd. Huvudmannen påtalas som ytterst ansvarig för samverkan inom kommunen medan rektorn anges som ansvarig lokalt på skolan. Personalen på skolan ansvarar för att verkställa rektorn och kommunens beslut.

Kapitlet *Ansvarsförhållanden för samverkan inom skolväsendet* beskriver hur kommun, rektor och personal fått ökat inflytande och ansvar i och med decentraliseringen av skolans styrning. Rektorn har stort ansvar och måste lyssna till både skolledning och personal. Rektorn måste även ge pedagogiskt stöd åt personalen vilket är svårt då rektorn har många andra uppgifter. Personalen har svårigheter att tolka styrdokumentet. Det är viktigt att personalen reflekterar tillsammans kring styrdokumentens krav på ansvar.

3. Beskrivning av undersökningsområdet

3.1 Syfte

Syftet med studien är att beskriva hur *samverkan* inom fritidshemmets verksamhet och grundskolsystemet uppfattas av fritidspedagoger samt vilken verksamhet som uppfattas ha ansvaret i samverkansprocessen.

3.1.1 Frågeställningar

Följande frågeställningar kommer att behandlas:

Hur uppfattar fritidspedagoger:

- att fritidshemmets verksamhet skall integreras i grundskolans verksamhet?
- professionaliseringen av skolan i form av lärarlegitimation?
- att det rådande samverkansansvaret inom skolväsendet yttrar sig?
- fritidshemmets verksamhet och övrig verksamhet inom skolväsendet?

Vad uppfattar fritidspedagoger:

- att styrdokument för grundskolan/fritidshemmet fordrar av pedagogers kunnande gällande samverkansansvar?

4. Metod

Under följande avsnitt presenteras inledningsvis de vanligaste metoderna vid olika typer av undersökningar. Därefter beskrivs den aktuella studiens metod samt hur studiens intervju utformats. Sedan presenteras urvalsgruppen samt hur urvalsprocessen gått till. Vidare presenteras hur intervjuerna genomförts samt vilka förhållanden som existerat kring dem. Därefter beskrivs hur bearbetningen av rådata gått till samt vilka avvägningar som gjorts i processen. Avslutningsvis presenteras hur hanteringen av undersökningsmaterialet gått till samt hur pass tillförlitlig undersökningen bör anses vara.

4.1 Metoddiskussion

Vid genomförandet av en studie använder sig forskaren av olika sorts metoder, vilka fungerar som verktyg i utförandet av studien ”mycket enkelt uttryckt är metod ingenting annat än ’hur man gör’ när man besvarar sina frågeställningar” (Bjereld, Demker, Hinnfors, 2009, s.108). Huruvida vilka metoder som används ter sig dock vara väldigt olika och grundar sig i vilket syfte en studie har. De vanligaste metoderna vid undersökningar förefaller dock vara kvalitativa och kvantitativa metoder.

Kvalitativa metoder inom forskning relateras ofta till ”angrepssätt vars enda gemensamma egenskap är att de inte är kvantitativa” (a.a. s.118), exempelvis intervjuer, observationer eller enkätundersökningar. Av dessa anses intervjun vara den vanligaste metoden och genomförs ofta via ett möte mellan två individer. Ett möte vilket öppnar upp för tolkningar av utsagor och baseras på de två parternas förståelse av varandra. Kirk och Miller (citerat i Ryen 2004) hävdar att detta ”utgör inom samhällsvetenskaperna en särskild tradition där det väsentligen handlar om att betrakta människor på deras eget område” (s.17). Backman (2008) menar att den kvalitativa metoden resulterar i verbala formuleringar, antingen skrivna eller talade: ”utsagor sker verbalt och instrumenten består av det traditionella »ordet»” (s.33).

Kvantitativa metoder å sin sida handlar om att ”kvantifiera materialet för att därigenom hitta mönster eller samband mellan olika kategorier eller företeelser” (Bjereld m.fl., 2009, s.118). Backman (2008) beskriver det som ”sådana metoder som utmynnar i numeriska observationer eller låter sig transformeras i sådana” (s.33) vilken han vidare påstår vara exempelvis experiment, test, frågeformulär och enkäter; sådana typer av metoder som bl.a. kan analyseras med hjälp av mätningar, beräkningar och statistik.

4.1.1 Studiens metod

Studien utgår ifrån en kvalitativ metod med kvalitativ intervju som verktyg (se bilaga 2). Valet av metod är baserat på vilken som anses bäst lämpad i relation till undersökningens omfång. Lantz (2007) påpekar att om en intervju ska göras kvantitativ så måste intervjuformen struktureras och ett stort antal personer utfrågas. Intervjufrågorna måste redan från början vara utformade på så sätt att de går att kvantifiera

Är antalet undersökningsdeltagare relativt stort, kanske en strukturerad intervju synes lämplig, eftersom databearbetningen blir mindre omfattande och komplicerad än vid en mindre strukturerad intervju (Lantz, A. 2007, s.35)

Då studien endast förutsätter intervju med ett fåtal personer har kvalitativ intervjumetod valts. Syftet med intervjun har inte varit att utvärdera ”hur många” som anser något, utan *vad* de anser, vilket ytterligare ratificerar valet av metod. Angrepssättet till intervjun i studien baseras på ett naturalistiskt synsätt vilket riktar fokus mot ”*vad*frågor eller på innehållet i det som intervjupersonen berättar om” (Ryen 2004, s.32).

4.1.2 Utformning av intervju

Då intentionen och syftet med intervjun på förhand varit definierat ansågs en strukturering av intervjufrågor vara ett bra alternativ för att få svar på det som eftersträvades. Mer övergripande frågor uteslöts då dessa ansågs försvåra analyseringsprocessen. En struktur menar även Ryen (2004) ökar reliabiliteten:

En struktur kan också hindra att materialet snedvrids genom frågor som inte är neutrala, selektiva anteckningar och andra förhållanden som minskar både reliabiliteten och validiteten. (Ryen, A. 2004, s.44-45)

Intervjufrågorna har utarbetats utifrån den bakgrundsstudie som studien vilar på samt de frågeställningar och det syfte studien behandlar. Intervjufrågorna har strukturerats in under fyra huvudkategorier vilka anses vara kopplade till studiens frågeställningar. Dessa kategorier är: *organisation och styrdokument, yrkesmedvetenhet, eleverna* och *kommunikation*.

4.2 Urvalsgrupp

I studien har tre fritidspedagoger intervjuats. Dessa har tillfrågats vid skolor som forskaren tidigare haft kontakt med och valts ut från kriteriet att de skulle ha god erfarenhet av arbete inom fritidshem. Med god erfarenhet har i studien menats att de arbetat minst 20 år i verksamheten. Samtliga har den gamla sortens fritidspedagogutbildning varvid två av dem examinerades år 1978 och en av dem år 1985. De har således arbetat 27 respektive 34 år inom fritidshemmet. Samtliga har även arbetat inom fritidshemmet då det var fristående från skolan.

Antalet fritidspedagoger begränsades till tre stycken då det ansågs vara tillräckligt i förhållande till studiens storlek.

4.3 Genomförande

Studien har genomförts vid två skolor belägna i mellersta delen av Sverige. Båda skolorna ligger i samma stadsdel vilket gör att de samverkar på olika sätt. Den ena skolan skiljer sig lite från den andra då den inriktar sig mot montessoripedagogik.

Kontakt togs med totalt fyra fritidspedagoger varav tre hade möjlighet att ställa upp på en intervju. Kontakten togs lokalt vid det fritidshem där pedagogen arbetade och vid samma tillfälle delades intervjufrågor och missivbrev ut (se bilaga 1). Utdelningen av dessa dokument gjordes för att respondenten skulle ha möjlighet att förbereda sig inför intervjun samt kunna kontakta forskaren vid behov. Syftet med att dela ut frågorna innan intervjun var att ge respondenten tid att börja tänka kring frågorna för att på så sätt möjligen kunna ge mer konkreta och riktade svar vid intervjutillfället. Denna typ av förberedelse har ansetts vara relevant då intervjufrågorna varit många och intervjutiden begränsad. Platsen för samtliga intervjuer har varit ett avskilt rum i skolans lokaler och varje respondent har intervjuats individuellt.

Genomförandes av intervjun har till viss del baserats på struktureringstips ur dels Ryen (2004) men även Lantz (2007). I Ryen (2004) påpekas att intervjun bör inledas med antecknande av datum, tid, plats samt namn på intervjuare och respondent. Lantz (2007) menar att det i inledningen även är viktigt att ge respondenten en tydlig bild av vilka ramar och riktlinjer som kommer att gälla kring intervjun: hur lång tid den kommer att ta; hur dokumentationen kommer att sker; hur resultatet kommer att presenteras; hur respondenten kommer kunna ta del resultatet samt vilken etik som kommer tillämpas under och efter intervjun.

I den aktuella intervjun gavs respondenten information om att intervjun beräknades ta omkring 60 minuter⁵ och att dokumentationen skulle med hjälp av ljudupptagning via mobiltelefon. Vidare påpekades även att ljudupptagningen, av säkerhetsskäl skulle komma att lagras i två år inom högskolans system för att därefter förstöras. Intervjun beskrevs som frivillig och respondenten gavs möjlighet att avbryt när som helst före, under eller efter intervjun. Därefter påtalades att intervjuaren har tystnadsplikt kring allt som sägs under intervjun samt att det stoff från intervjun som kan komma att presenteras i studien kommer

⁵ Ryen (2004) refererar till Seidman: "en kvalitativ intervju bör vara från en till två timmar, något beroende på vilken position intervjupersonen har i förhållande till temat. Blir intervjuerna kortare än en timme riskerar man att de blir ytliga och beskrivande" (s.52)

anonymiseras. Samtidigt beskrevs också hur namn kopplade till citat från intervjuerna kommer att fingeras och ersättas med andra för att skydda respondenten.

Under intervjun hade såväl intervjuare som respondent ett exemplar av intervjumallen; detta för att lättare följa med i intervjuprocessen. Respondenten tilläts dock, enligt råd ur Ryen (2004) att hoppa fritt mellan frågorna: ”intervjupersonen bör i stor utsträckning får prata på utan att styras av ordningsföljden” (s.55). Detta då det centrala var ”att låta intervjupersonen få berätta sin egen historia på sitt eget sätt” (a.a. s.49). Intervjuaren höll sig passiv under intervjun och deltog endast genom att ställa intervjufrågor samt leda tillbaka respondenten då diskussionen började komma bort från den aktuella frågan. Samtliga intervjuer var strax över 60 minuter varav två av dem genomfördes i ett svep. En av intervjuerna delades upp i två delar, en del på förmiddagen och en efter lunch, då respondenten var tvungen att göra annat.

Vad det gäller påverkansfaktorer till resultatet av intervjuerna anses utdelningen av intervjufrågor innan intervjutillfället inte haft någon negativ effekt. Däremot kan begränsningen av tid samt valet av intervjuplats ha påverkat resultatet. Tidsbegränsningen kan ha fått respondenten att känna sig pressad och därför kanske inte svarat djupgående på alla frågor och att intervjun genomfördes i skolan kan möjligen ha medfört att respondenten, på grund av alla faktorer runtomkring, haft svårigheter att koncentrera sig och fokusera.

4.4 Bearbetning av data

Bearbetningen och användningen av data har i studien delats in i fyra separata steg, vilka kommer beskrivas enskilt

1. Transkribering

Transkriberingen av intervjun gjordes med hjälp av ljud- och transkriberingsprogrammet *Express Scribe*⁶. Express Scribe vilket är ett professionellt verktyg med diverse funktioner som exempelvis snabbknappar för att stoppa och spela upp ljud men även för att sänka och höja hastigheten på ljudfilen. I bearbetningen spelades varje intervjus ljudfil upp varpå stoffet skrevs ner. Allt som intervjuare och respondent uttryckte fördes ner, inklusive återkommande uttryck som exempelvis "mm", "aa" och "hmm".

2. Exportering till Microsoft Word

Varje intervju exporterades från Express Scribe till separata Microsoft Word-dokument. Utformningen av varje dokument redigerades därefter för att på bästa sätt kunna importeras i

⁶ I studien har följande version av programmet använts: *Express Scribe v 5.55 Unlicensed Basic Free Version*. Programmet hämtades från: <http://www.nch.com.au/scribe/index.html>

det förutbestämda analys- och bearbetningsprogrammet nVivo⁷. Detta gjordes genom att i varje transkriberad intervju rubriksätta intervjuens huvudfrågeställningar.

3. Importering, tematisering, kodning och analys

Alla intervjuer importerades till programmet nVivo där de därefter strukturerades utefter de tidigare markerade frågeställningarna. Detta gjordes med hjälp av den inbyggda autokodningsfunktionen som följer med programmet. Varje intervju gick sedan igenom relativt överskådligt för att på så sätt utläsa de huvudteman intervjun tycktes behandla. De framtagna tematiseringarna blev följande: *ansvar, elevinflytande, kommunikation med föräldrar, planering, professionalisering, status, styrdokument, verksamhetsförändring över tid, verksamhetsutveckling, yrkesgruppernas samverkan* samt *yrkesmedvetenhet*. Till temat "Yrkesgruppernas samverkan" skapades även en underkategori vilken kom att behandla olika hinder för samverkan. Efter tematiseringen var det dags för kodning och analysering, "i och med att du börjar koda tar du det första steget mot att reducera komplexiteten i data" (Hjerm & Lindgren, 2010, s.97). Kodningen gick till så att varje intervju analyserades på djupet och delar av intervjusvar markerades och kodades (kopplades) till de tidigare skapade temakategorierna.

4. Exportering och ytterligare bearbetning

Efter att alla intervjuer analyserats och kodats till de olika temakategorierna exporterades stoffet återigen. Denna gång genom att varje temakategori kopierades och klistrades in i ett separat Microsoft Word-dokument.

Detta gjordes då Microsoft Word, i form av ordbehandlings-program ansågs vara att föredra i den fortsatta bearbetningsprocessen. I de nyskapade dokumenten fortsatte bearbetningen av data genom att intervjusvaren delades in efter de rubriker vilka skulle komma att belysas under studiens resultatdel. Data delades följaktligen in under rubrikerna:

- *Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation*
- *Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet*
- *Synen på samverkan med övrig skolverksamhet*
- *Fritidspedagogens samverkansansvar*
- *Skolutveckling och lärandegrund*
- *Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna*

5. Användningen av data

Efter att ha slutgiltigt delat in data utefter förutbestämda rubriker bearbetades dessa och skrevs ihop till en sammanhängande text.

⁷ I studien har en 30-dagars gratislicens av programmet använts. Den aktuella versionen av programmet för studien har varit nVivo 9.2.81.0. Programmet hämtades från: <http://www.qsrinternational.com/>

4.5 Etiska riktlinjer

Följande information är hämtad från Vetenskapsrådet (2002).

Vid olika former av studier är det viktigt att ha kunskap om vilka etiska principer och regler som bör tillämpas; detta för att skydda de som berörs av studien. I Vetenskapsrådet (2002) talas det om forskningsetiska överväganden vilka huvudsakligen beskrivs som *forskningskravet* och *individskyddskravet*.

I denna studie har i huvudsak individskyddskravets behandlats, vilket huvudsakligen verkar för att skydda individen: ”individer får inte heller utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning” (a.a. s.5). Studien har i huvudsak utgått från de fyra allmänna huvudkraven: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjande-kravet*.

Informationskravet

Det här kravet handlar om att det är viktigt att forskaren informerar intervjupersonen om vad studien handlar om samt vilka villkor som gäller för honom/henne. De är även essentiellt att påtala att deltagandet är frivilligt och att intervjupersonen har rätt att avbryta sin medverkan när som helst. Det viktigaste är att informationen innehåller allt som möjligen kan tänkas påverka personens villighet att delta. Alla dessa aspekter har behandlats i studien och beskrivs mer ingående under metodavsnittets genomförandedel.

Samtyckeskravet

Detta krav handlar i princip om att intervjupersonerna har rätt att själv bestämma över sin medverkan: ”Om en deltagare vill avbryta sin medverkan t.ex. mitt i en intervju står det honom/henne fritt att göra detta” (a.a. s.10). I vissa fall, då intervjupersonen är under 15 år, bör samtycke inhämtas från förälder eller vårdnadshavare. Detta har inte varit aktuellt i den här studien då samtliga intervjupersoner är äldre än det och har lämnat sitt samtycke muntligen.

Konfidentialitetskravet

Kravet handlar i stort sett om att uppgifter som är etiskt känsliga och som kan relateras till för studien deltagande individer ska behandlas under sekretess. I studien har samtliga deltagare blivit informerade om intervjuarens tystnadsplikt samt att de kommer vara anonyma i studien. Vid beskrivning av intervjuplats har generella termer angetts, vilket gör det omöjligt att relatera det till enskilda personer. Vid citering av intervjupersoner har namnen fingerats.

Nyttjandekravet

Detta krav handlar om hur det insamlade materialet får användas. Vetenskapsrådet (2002) beskriver det som att: ”uppgifter om enskilda, insamlade för forskningsändamål, får inte

användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften” (s.14). Således att den insamlade informationen endast får användas inom forskningen. I denna studie har intervjupersonerna informerats om att intervjuvaren endast kommer användas i studien samt att de inspelade intervjuerna kommer att förstöras efter två år. De har även informerats om att de har möjlighet att läsa studien då den är färdigställd.

4.6 Studiens giltighet

Då studien endast behandlar tre fritidspedagogers syn på samverkan inom skolverksamheten går det inte att få en generell bild av hur det ser ut rent allmänt. Syftet med studien har dock inte varit att gå till botten med hur det ser ut generellt utan bara ge en inblick i hur det kan vara. Vad det gäller påverkansfaktorer till resultatet av intervjuerna kan begränsningen av tid samt valet av intervjuplats ha påverkat resultatet. Tidsbegränsningen kan ha fått respondenten att känna sig pressad och därför kanske inte svarat djupgående på alla frågor och att intervjun genomfördes i skolan kan möjligen ha medfört att respondenten, på grund av alla faktorer runtomkring, haft svårigheter att koncentrera sig och fokusera. Detta är dock inget forskaren kunnat påverka.

5. Resultat

Resultatdelen innehåller två delar, dels *Resultatpresentation* och dels *Resultatsammanfattning*. Resultatpresentationen syftar till att ge en kort bild av vilka teman som kommer belysas medan resultatsammanfattningen beskriver de olika temana på djupet.

I inledningen till resultatsammanfattningen ges en beskrivning av hur de tre intervjuade fritidspedagogerna uppfattat tidsandans utveckling över tid. Därefter belyses följande sex teman: (1) *Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation* (2) *Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet* (3) *Synen på samverkan med övrig skolverksamhet* (4) *Fritidspedagogens samverkansansvar* (5) *Skolutveckling och lärandegrund* (6) *Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna*.

5.1 Resultatpresentation

Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation

Respondenternas syn på införandet av den nya lärarlegitimationen samt vilken påverkan exkluderingen av fritidspedagoger kan ha på professionen. Vidare belyses även vilken status de olika yrkesgrupperna anses ha i förhållande till varandra

Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet

Hur ofta och på vilket sätt styrdokumentet behandlas i verksamheten hos de tre respondenterna. Hur frekvent styrdokumentet diskuteras samt hur de används i verksamheten.

Synen på samverkan med övrig skolverksamhet

Belyser, utifrån respondenternas perspektiv, hur de anser att samverkan mellan de olika yrkesgrupperna inom verksamheten fungerar samt vilket ansvar de olika parterna har i processen. Vidare belyses även vilket ansvar respondenterna anser skola, huvudman och myndighet har i förhållande till varandra i samverkansprocessen.

Fritidspedagogens samverkansansvar

Behandlar respondenternas syn på sitt eget ansvar i samverkansprocessen.

Skolutveckling och lärandegrund

Belyser respondenternas egna åsikter kring vad som krävs för att förbättra samverkan inom skolväsendet samt utveckla den pedagogiska verksamheten. Vidare behandlas även synen på elevers betydelse i den här processen.

Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna

Beskriver å ena sidan respondenternas egen uppfattning om sin yrkesroll och å andra sidan hur de tror att deras profession uppfattas av andra. Bl.a. belyses deras syn på fritidspedagogyrkets pedagogiska ansvar.

5.2 Resultatsammanfattning

I intervjustudien beskriver respondenterna hur kommunikationen mellan skola och fritidshem utvecklas med tiden. En av dem förklarar att fritidshemmet hade väldigt liten kontakt med skolan och att de på grund av det hade väldigt dålig koll på barnen: ”vi visste vad dom hade för timmar å... vad dom gick hos för fröken typ...”. En av de andra beskriver också hur kommunikationen var minimal men påtalar en ökad kontakt med barnen:

Det lilla man hade jobbat ihop då innan liksom när vi väl var där det var ju... att man... barnen kom till oss.. osså hade vi fria aktiviteter två gånger i veckan... det var i stort sett den kontakten man hade med skolan... två tillfällen i veckan.. eh.. ungefär som de kom grupper.. som vi hade.. aa.. bild och form...

Samma respondent påtalar vikten av samverkan mellan yrkesgrupperna och påstår att fritidspedagogerna var de som tog det första initiativet till detta:

Så det va vi fritidspedagoger som tog kontakt med skolan för att göra nått mer utav det.. vi blev liksom knyten till en varsin lärare lite grann.. ehh.. så jag vet med min lärare så.. så träffades vi lite fler gånger och bland annat gjorde vi nån teater som vi spelade upp och så dära..

Vidare påtalas att fritidspedagogerna såg fördelarna med samverkan: ”...vi kände att vi kan.. att vi kan har mycket mer utbyte av varann egentligen..” och ”annars var man ju alldeles isolerad..”.

Respondenterna belyser även hur styrningen av verksamheten förändrats: ”från början, före -93 då var ju vi anställda av socialförvaltningen och jobbade på uppdrag av hemmet”. Senare när styrningen förändrades påverkades även verksamhetens ekonomiska förutsättningar:

...när det var statligt då vare ju exakt samma bidragspeng till alla fritidsverksamheter.. .. när dom la över de på kommunen då handla de om du jobba i en rik eller fattig kommun.. för jobba du i en fattig kommun så finns inte lika mycke pengar till skolverksamheten..

En av dem påvisar även vilken effekt detta haft på barngrupperna...

Barn för tjugo år sedan är inte som barn är idag.. och barn i grupper i en verksamhet är inte idag som den var för tjugo år sen.. eh.. barn i klassrum är inte som barn var för tjugo år sen.. dom betar sig inte på samma sätt...

Vidare belyser även respondenterna hur storleken på barngrupperna förändrats och vilka förutsättningar som fanns förr:

Det var ju som en sån här fast vikariepool typ då.. jag hade min basplacering osså fick ja täcka på dom ställena da.. å då var det ju såna lägenhetsfritids det handlade om.. men 17 barn och 3 personal.. var det då.. plus då den där polartjänsten som dom hade... förstår väl vad lyxigt det var?

En respondent påstår även att synen på fritidsverksamheten förändrades i och med sammanslagningen med skolan:

Efter -93 då blev vi anställda av barn- och ungdom och jobba på uppdrag åt skolan.. de är en viss skillnad, där hände de nånting mä de här sättet.. förväntningarna på oss..”.

Ingen av respondenterna kan dock sätta fingret på hur synen förändrats men yrkar ändå på att så är fallet.

Från att ha haft minimal kontakt med skolan har fritidshemmet flyttats in i skolans lokaler. Detta menar samtliga respondenter har ökat kontakten mellan de olika yrkesgrupperna och gett fritidspedagogerna möjlighet att vara med och planera verksamheten. Detta menar de gjort att fritidspedagogerna fått möjlighet att få en bredare bild av barnen. De menar dock att känslan av att ha en ”egen” barngrupp till stor del försvunnit och att uppdraget blivit med otydligt: ”vi är lite vilsna, ute å guppar lite.. de kan ja sakna.. den här känslan kring att det är »vi» kring dom här barnen..”. Samtidigt påpekar de att det i samband med sammanslagningen även påbörjats en ”nedrustning” av verksamheten, vilket påverkat såväl barn som vuxna:

..problematiken..asså problemen har ju ökat i skolan å samhället har ju förändrats otroligt.. dom sociala problemen har ju ökat.. många med flera...barn far illa, mår illa, mår dåligt.. vuxna föräldrar mår dåligt.. asså så de skulle ju in med fler kuratorer, mer sån här social verksamhet.. istället så rustas det ner.. än mer..

Nedrustningen har även yttrats sig i för stora barngrupper i förhållande till antal pedagoger. En respondent förklarar det på följande sätt: ”de är inte så mycket tid till den här.. sitta ner å ta det lugnt å chilla lite å va den hära vuxna... näe.. det är snurr på verksamheten verkligen..”. Samma respondent uttrycker även en bitterhet och ångest över att hon i och med detta inte hinner med alla barn: ”man går hem och känner liksom att ähh sjutton, man inte hunnit prata med alla å sett alla å sådär.. lite så är verkligheten faktiskt..tyvärr..”.

Samtidigt som stora förändringar i samhället har skett har även fritidspedagogutbildningen förändrats. En av respondenterna påstår följande:

Det finns så otroligt många olika utbildningar till fritidspedagog men nu är ju jag en gammal fritidspedagog.. eh.. och dom senare utbildningarna.. vi säger dom senaste 15 åren ser ju helt annorlunda ut.. dom är ju upplagda på helt andra sätt å.. jag tror de.. jag inbillar mig de...

Respondenterna beskriver att de var tvungna att ha en praktiktermin ute i verksamheten innan de sökte in till fritidspedagogutbildningen på högskolan; där de sedan fick studera i fyra terminer. Praktikterminen menar de dock senare bakades in i utbildningen så att själva fritidspedagogprogrammet blev totalt fem terminer (2,5 år). En respondent menar på att praktikperioden för utbildningen är kortare idag, vilket är till en stor nackdel. Hon beskriver sina praktikperioder som väldigt berikande för sin personliga utveckling:

...för när ja gick då hade ja sju eller åtta.. vi hade mycke praktik.. en vecka här å kanske tre veckor där men vi va på gud alla möjliga å omöjliga ställen.. å de va ju otroligt berikande, att vara på olika skoler i olika verksamheter, på särskola.. på årskurs 10 på en skola för dom som är lite lätt förståndshandikappade.. förstå vilken rikedom!

Vidare belyser hon nackdelen med partnerskolor och fördelen med att vara på flera olika ställen: ”de är ju en otrolig erfarenhet.. att ja träffat på olika organisationer.. å de missar ju ni.. som har ett å samma ställe å harva på.. asså de är en nackdel tycker ja..”.

5.2.1 Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation

En respondent börjar med att beskriva hur införandet av lärarlegitimation skulle medföra att fritidspedagoger inte ens skulle få planera sin egen verksamhet utan att lärare med legitimation för fritidshem skulle få göra det. Hon påpekar dock att det förslaget dragits tillbaka och att även fritidspedagoger med äldre examen har rätt att planera verksamheten. Vidare uttrycker hon en misstro till legitimationssättningen och menar på att den till största del grundar sig på teoretisk och inte praktisk kunskap:

De handlar om att jobba med små människor, vilket gör att du måste ha en viss fallenhet och passa å göra det också å det är inte alla som passar å gö de, hur duktig du än är liksom..

Samtliga respondenter påvisar ett missnöje över fritidspedagogers uteblivna möjlighet till legitimering och ställer sig fundersamma till varför vissa yrkesgrupper inkluderas medan de blir uteslutna:

Jag tycker det är värdelöst... det finns liksom inget som förklarar varför en förskollärare ska få legitimation och inte en fritidspedagog.. det är lika lång utbildning.. man läser ungefär lika liksom pedagogik och metodik å lite så här.. å bara för att det då.. dom heter förskollärare (betonar lärare)

De påvisar dock en förståelse för legitimationskravet i förhållande till betygssättning: ”jag kan ju inte sätta betyg i allting osv.. å ha alla ämnen om jag inte har utbildning i det..”. En dem påstår dock att fritidspedagoger inte behöver ha lika typ av legitimation som lärare men att ”de vi gör i skolan, om vi nu har idrott eller vad vi nu har då måste vi ju ha legitimation i..”.

På frågan om huruvida respondenterna tror att det finns en implicit statusskillnad mellan de olika yrkesgrupperna inom skolväsendet svarar samtliga ja. En av dem menar på att orsaken till

detta är att lärarens yrke har en mer utförlig arbetsbeskrivning, vilket ger högre status; en annan menar på att "skolan är ju ett måste.. fritids är ju inte ett måste.." vilket även det gör skillnad. Vad det gäller den implicita statusordningen generellt sätt påstår samtliga respondenter att fritidspedagogen ligger längst ner på skalan medan läraren ligger högst upp. En av dem uttrycker det på följande sätt: "först kommer klasslärare sen kommer förskollärare sen kommer fritidspedagoger.. det är min hemska personliga åsikt..".

Trots samtliga respondenters gemensamma påstående att det finns såväl outtalade som uttalade statusskillnader mellan yrkesgrupperna anser ingen av dem att de känner av det i den verksamhet de arbetar inom:

...där ja jobbar å me dom ja jobbar så.. så tycker ja inte att de finns nån statusskillnad.. jag känner att jag är lika mycke värd som min..min arbetskamrat

...ja har ju aldrig blivit behandlad så.. av mina kolleger.. aldrig!

...jag har aldrig en sekund känt mig utnyttjad av XX, som nån typ av assistensresurs i klassen.. tvärt om.. oerhört respekterad och det som ska ske.. det är jag tillfrågad om eller att vi bestämmer det tillsammans när vi pratar å träffas..

Flera av dem påtalar även en liknande känsla gentemot ledningen på skolan:

Här känns de att vi är tagna på allvar, vi är mä i tänket.. våran rektor frågar oss.. *jag anser ju att ni ska va mä på allt, va anser ni själv?*

De påvisar en glädje över den respekt de får lokalt, men tror inte att det är så generellt runt om i landet: "jag tror att det är lite unikt för vissa skoler, jag tror inte att de generellt är så.. ja tror det generellt är att många känner sig.. lite..".

Huruvida införandet av lärarlegitimation generellt sätt påverkar fritidshemsverksamheten råder det stora frågetecken kring bland respondenterna. Flera av dem beskriver en förvirring kring vad som kommer hända och vad det kommer ha för betydelse för yrkesrollen. Den största förvirringen handlar om vilket ansvar fritidspedagoger kommer ha i framtiden:

Va äre som ligger i luften.. hur kommer de se ut på våra skoler om fem år? va händer med fritidspedagogerna, vad får dom för roller? Hur.. hur vill kommunerna och rektor.. hur.. organiserar man de hela?

En av respondenterna påtalar ansvarsbiten som mer essentiell att få klarhet i än huruvida vem som får eller inte får lärarlegitimation:

Asså egentligen tycker inte jag det här med legitimation är skitviktigt det som är intressant för mig det är att veta va kommer vårt uppdrag att bestå av, var ligger mitt.. vad har jag ansvar för.. vad är min.. vad är..aa.. vad är vi.. va vi är anställd för.. vad blir ja anställd för.. vad har jag för uppdrag?.. vad ska jag göra i de.. den där legitimationen hit eller dit den skiter jag i seriöst för de är bara ett ord egentligen..

Vidare påvisar samtliga respondenter att det finns en stor oklarhet kring vem som får respektive inte får legitimation: ”asså inte dom som går på olika högskolor i Sverige vet om dom får legitimation eller inte”. En av dem menar på att det finns så otroligt många olika fritidspedagogutbildningar runt om i Sverige och att alla ser olika ut; vem ska då kunna validera kunskaperna och säga att just de här eller det där är värt legitimation? De påstår även att legitimationskravet kommer skapa problem ute i verksamheten. Främst då lärare tvingas åka mellan olika skolor om deras ämne inte finns på den skolan de är anställda vid. En av respondenterna menar att man kommer bli ”en sån här idrotts, eller musik eller estet som kommer få åka som ett skållat troll mellan olika skoler å ha dom lektionerna.. för att man har behörighet i det..”.

5.2.2 Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet

Samtliga respondenter tycks vara medvetna om de samverkanskrav som uttrycks i skolans olika styrdokument: ”det förutsätts ju att man ska samverka.. det står det ju klart och tydligt..”. Vad de gäller läroplanen å sin sida hävdar respondenterna att de, i sin yrkesroll som fritidspedagog, inte pratar så mycket om den men att de alltid bär med sig den; de påstår dock att lärarna använder den mer aktivt:

Aa.. kanske mera.. eh.. när förskollärare och lärare.. på sina planeringar.. vi fritidspedagoger tycker jag inte diskuterar den speciellt..

näe ska man va riktigt ärlig så gör vi inte de.. vi gör de alldeles för lite.. vi pratar om att vi ska ta upp de å diskutera men sen äre också så här lite..

Vidare påstår dock respondenterna att läroplanen börjat användas mer frekvent i diskussioner:

...i och med den här nya Lgr11 så har det ju varit mycket arbete kring den, och är fortfarande.. att liksom.. implementera den och få.. oss att liksom förstå den..

En av dem påstår dock att de har jobbat en hel del i arbetslaget med de två första kapitlen av läroplanen, vilka hon menar är relevanta för alla yrkesgrupper:

...fast jag tycker ändå att de första två kapitlena i den här är ju liksom för alla.. den har vi ju haft dagar ikring och jobbat med.. det handlar ju mycket om värdegrund och sånt..

Implementeringen av olika styrdokument i verksamheten relaterar större delen av respondenterna till den dagliga medvetenheten och menar på att de alltid har dem i åtanke vid skapande av olika verksamheter. En respondent påstår dock att detta till största del gäller för den verksamhet som bedrivs i skolan; hon tror dock att medveten kring styrdokumenten kopplat till fritidshemmet är mer begränsad. En av de andra respondenterna yrkar dock på att medveten inom fritidshemmet också är hög:

Jo men när du planerar fritidsverksamheten att du verkligen har en tanke bakom.. att du inte bara skriver på planeringen vad du ska göra utan att det faktiskt är en tanke bakom.. också om man kan koppla till.. ja men vi gör det här därför att.. utveckla det här hos barnen.

5.2.3 Synen på samverkan med övrig skolverksamhet

Huvudmän och myndigheters betydelse för ansvar och samverkan

Vad det gäller respondenternas åsikter kring vem som bör ha ansvaret för skolverksamheten anser samtliga att styrningen med fördel borde vara statlig. De menar att förändringen av huvudman, från att staten har varit ansvarig till att kommunen nu är ansvarig, har bidragit till en ökad ekonomisk segregering bland landets skolor:

Men staten.. skulle ju egentligen tycker ja hålla.. asså dom skulle vara.. eh.. vad säger man då.. huvudman för skolan egentligen tycker jag.. så att de blir lika överallt.. inte att det handlar om hur mycket kommunen har råd att.. lägga på skolan.. det blir ju väldigt olika i olika kommuner.. hur mycket pengar man har..

De menar följaktligen att en statlig styrning skulle bidra till en ökad jämbördighet mellan landets skolor och att det skulle gynna samverkan inom verksamheten.

Vilken betydelse skolledningen har för samverkan anser samtliga respondenter vara stor. De menar på att det är viktigt att känna respekt och stöd från ledningen då det ger en känsla av delaktighet i verksamheten. En av respondenterna uttrycker rektorns betydelse i detta:

Det e ju jätteviktigt med ledningen.. rektor är ju liksom A och O.. har du en rektor som inte anser att fritidspedagogen är så viktig då.. byt skola.. aa seriöst..

Ansvar och samverkan inom arbetslaget

Själva betydelsen av ordet samverkan kan te sig ha varierande betydelse för olika människor; så även bland respondenterna. De förefaller dock inneha en samhörig grundsyn kring innebörden och beskriver den i stora drag som att: samverkan är när olika yrkesgrupper arbetar tillsammans och tar vara på varandras kompetenser. En av respondenterna menar även att denna yrkesöverskridande samverkan bidrar till ”att barnen i olika åldrar får en chans att jobba.. eller vara tillsammans å jobba tillsammans..”.

För att samverkan ska vara möjlig menar samtliga respondenter att tiden tillsammans är otroligt viktig. De pekar på planeringstid som det viktigaste att ha tillsammans men påstår att möjligheten till det idag är minimal. En av respondenterna påtalar även vikten av att redan från början inleda arbetet med samverkan:

...Om man ska börja jobba ihop dom hära kategorierna.. att man får scratch får sätta sig ner och diskutera igenom hur vill vi jobba.. vad är ditt uppdrag.. vad är mitt.. hur ska vi fördela våra graser.. att grunda de, det är jätteviktigt, och att man respekterar varandra.. eh.. aa.. då kan de bli en god samverkan..

Huruvida ansvaret till samverkan skiljer sig mellan de olika grupperna råder det enighet kring bland respondenterna. De anser att de är med i arbetet men att det är lärarna som har huvudansvaret för vad som ska göras. Samtidigt påstår de att deras medverkan i skolan medför ett ökat ansvar: ”vi är ju ändå i skolan och jobbar.. så att för att de ska funka så måste man ju.. eh.. va med och ta det där ansvaret naturligtvis..”. Vidare påpekar de att alla yrkesgrupper har ett stort ansvar för samverkan i skolan och att de olika ansvarsområdena är väldigt tydligt markerade. De olika yrkesgruppernas ansvar inom fritidshemmet tycks å sin sida skilja sig betydligt från skolan: ”Eh.. om man säger så här att.. skulle du fråga en lärare vad den har för ansvar för fritidsverksamheten får du ju ett helt annat svar..”. Alla respondenter påtalar dock vikten av att samverka även inom fritidshemmet:

Så är de jättebra för.. för alla kategorier å veta hur de går på fritids också.. för de är ju så olika verksamheter.. för en unge som kanske inte funkar i skolan kanske funkar jättebra på fritids... därför att i skolan är det struktur och liksom (visar med fingrarna) och vissa barn tycker ju kanske.. jaa.. å sen på fritids så äre mera man kan välja å så här då kan de bli svårare för vissa.. och tvärt om liksom..

Den aktuella samverkanssituationen beskriver samtliga respondenter som väldigt god. En av dem påstår att de arbetar inom arbetslaget för att få till en mer organiserad ansvarsfördelning: ”...å sen fördelar man ut dom här barnen under skoldan då så att förskollärna har ansvar för sexåringarna och klassläraren för etter och tvåer med fritidspedagogen...”. En av respondenterna beskriver att den goda samverkan beror på att de inom arbetslaget dels planerar tillsammans och drar upp riktlinjer för veckan men även för att de arbetar väldigt nära varandra och delar upp olika ansvarsområden, exempelvis raster. En av de andra respondenterna beskriver samverkan med att fritidspedagogerna fått lite tid att bedriva sin verksamhet även i skolan:

...De ja har är att ja har en fritidstimme.. nu.. just för tillfället har vi gjort så.. den här terminen.. att vi har fritids på skoltid.. samverkan så mä fritids..aa.. för att de är ju nytt för den här terminen...

Vidare beskriver alla respondenter hur de upplever att de olika yrkesgrupperna kompletterar varandra väldigt bra och att såväl fritidspedagoger som grundskollärare och förskollärare kan gå in i varandras verksamheter om så behövs:

Sen om det är en krissituation ”och nu är det kort om folk”... å liksom då finns det där nere hos oss i alla fall: "jo men jag kan sitta, jag kan sitta där och rätta böcker nere på fritids å ha lite koll"..

En av dem påtalar även att alla inom arbetslaget har väldigt olika personligheter men menar att: ”tillsammans blir det nått jättebra...”.

Huruvida de olika yrkesgrupperna samverkar i planeringsarbetet skiljer sig lite bland respondenterna. Samtliga menar att de finns tid där alla yrkesgrupper planerar tillsammans; den totala tiden skiljer sig dock mellan de olika respondenterna. Två av dem påstår att de har en timmes gemensam planering varje vecka medan en av dem menar att den gemensamma planeringen uppgår till omkring tre till fyra timmar. Utöver detta har samtliga yrkesgrupper även en egen planering i vilken de utgår från den gemensamma planeringen:

Å sen på den timmen då så kan man ju ta upp saker som vi fritidspedagoger fortsätter mä på fredan när vi har vårt möte.. att de är liksom en.. liten sån där tändgnista att de här och de här ska göras å de här ska vi prata om å sådär å så fortsätter man..

De respondenter som angett att de endast har en timmes gemensam planering påpekar att det är alldeles för lite och att de önskar att de hade mer tid till tillsammans. Generellt sätt beskriver respondenterna att de gemensamma planeringstillfällena används till att inspirera varandra i utvecklingen av verksamheten. De menar dock att det vid dessa tillfällen till största del pratas skola: ”Mm.. men själva fritids där då.. kommer ju inte mä.. så att säga i själva planeringen så kan man säga..”. Utöver detta menar samtliga respondenter att de gemensamma träffarna är bra tillfällen att diskutera barn:

Och då pratar vi ju barn.. vad som har hänt och va.. va.. ja allt möjligt som vi känner att det här måste vi lyfta och prata om och vi kanske kommer fram till att: "jo men det här är jag lite orolig för, för honom där liksom... har du tänkt på... det som hände.. jo men vi kanske måste göra en sån där kartläggning..

Bortsatt från de gemensamma planeringsträffarna påpekar respondenterna att de även samverkar med de andra yrkesgrupperna i planering av utvecklingssamtal:

När de gäller den sociala utvecklingen annars så när vi har våra gemensamma möten mellan lärare å.. i arbetslaget.. då pratar vi ju barn.. å då.. då kommer ju även mina synpunkter liksom fram inför att lärarna har utvecklingssamtalet med föräldrarna..

Samtliga påstår dock att de väldigt sällan deltar vid utvecklingssamtalen, även om de har möjlighet till det:

För att de har ju varit så hära diskussioner om man ska va mä på.. att fritidspedagogen ska va mä på utvecklingssamtalet.. men jag känner inget behov av de så länge som vi har de här forumet att prata barn.. så känns det som att de bara är tidsödande om vi ska sitta två stycken..

5.2.4 Fritidspedagogens samverkansansvar

Samtliga respondenter beskriver att det är ålagda att samverka enligt läroplanen, de påpekar även att de ser det som en självklarhet då det bl.a. är utvecklande för den egna yrkeskompetensen. De hävdar dock att det inte är det lättaste att få till en god samverkan alla gånger. Ingen av respondenterna beskriver specifikt vad fritidspedagogens ansvar är i samverkansarbetet men samtliga menar att de, precis som förskollärare och lärare, har ett stort ansvar.

Kontakten och samverkan med föräldrarna anser respondenterna till största del sker via telefon eller då föräldrarna lämnar eller hämtar barnen. Ingen av dem beskriver ett frekvent deltagande vid annan typ av föräldrakontakt, exempelvis utvecklingssamtal:

Jaa.. ehm.. jag har ju inga egna föräldrasamtal om dom inte begär de eller om ja begär de.. om vi tycker de är behov eller om föräldrarna tycker att de är behov.. de är ju liksom inget som går på rutin..

Enda gången de beskriver deltagande vid sådana tillställningar är då det uppkommit något negativt kring barnet som behöver diskuteras:

Ja är ju inte mä på utvecklingssamtal så vida inte de är nått specifikt.. å då menar jag att de är specifikt nått som är negativt.. nått som inte fungerar.. för om de är nånting som fungerar fantastiskt bra då är jag ju aldrig mä.. förstår du.. de är ju lite snevridet egentligen.. men..

En av respondenterna påpekar även vikten av den aktiva kommunikationen mellan skolan och hemmet och värdet av att ringa hem och upplysa föräldrarna om hur det går i för barnet:

...ofta kan ju en del filurer må ganska dåligt hemma men dom säger inte vad det är för nånting.. och då är det som förälder jätteviktigt att få veta att det har varit nånting..

En annan respondent menar att kommunikationen är viktig för att undvika missförstånd:

De är viktigt med bra dialog med föräldrar.. åå händer de saker å sånna grejer asså ja ringer hellre en gång för mycke hem..åå berättar vad som har hänt än att barnet kommer hem å berättar.. och dom undrar "men varför har dom inte hört av sig..? varför har vi inte hört nånting från fritids..från skolan...?" .. ehm.. så en öppen och rak dialog med föräldrar.. eh.. är otroligt viktigt..

5.2.5 Skolutveckling och lärandegrund

Samtliga respondenter påstår att den aktuella situationen på fritidshemmet idag är ohållbar. De påpekar att barngrupperna dels är alldeles för stora i förhållande till antal pedagoger men även att fördelningen mellan skolan och fritidshemmet är alldeles för ojämn: ”På nått sätt så tycker jag vi ger för mycket till skolan av vår tid..”. En av dem beskriver även tidsfaktorn som en av de negativa aspekterna:

Eftersom jag hela mitt liv innan jag kom hit har jobbat i ett arbetslag med fritidspedagoger.. vi har varit i alla fall minst fem pers som har jobbat ihop runt samma barngrupp så är ju de här sämre.. därför att de finns mindre tid..

En av de andra respondenterna hävdar att de har för många barn inskriva på fritids vilket skapar en tidsbrist och en omöjlighet att ”möta upp” varje barn:

Vi har närmare 90 barn inskrivna på fritids.. å individualisera så.. liksom.. äh.. å ge dom just de dom behöver här å nu.. de fixar inte vi.. de är en omöjlighet..

För att förbättra situationen yrkar samtliga respondenter på minskade barngrupper men även fler pedagoger: ”jag skulle ju kunna göra de mycke bättre om jag var åtminstone en till på fritids..”. De menar även att fritidshemmet behöver bättre lokaler, där de till exempel har möjlighet lämna saker framme:

Fritids ska inte ligga i skolan! fritids ska vara egna lokaler! fritidshemmet ska vara ett fritidshem.. där man bara har den verksamheten..

Trots dessa ”hinder” i arbetet påstår samtliga respondenter att de ändå känner motivation till att utveckla verksamheten. En av dem menar att detta grundar sig i en känsla av samverkan inom arbetslaget:

De som gör mig motiverad är just den här känslan av att vi hjälps åt... att Karin går in och gör nånting som underlättar för mig å jag kan gå in å ta klassen och underlätta för henne.. att man liksom samarbetar å verkligen i ordets rätta bemärkelse.. de gör mig motiverad..

En annan respondent påpekar att även stödet från ledningen är viktigt och att det också genererar motivation:

Å sen blir man väl motiverad genom om man har en bra ledning också... att man har en rektor som.. som tror på arbetslaget och ger en förtsättning och vill att man ska lyckas... mot för om du har en rektor som säger "Näe, det har vi inte råd med...".. näe, asså men.. som är positiv till våra idéer..

En viktig del i utvecklingen av verksamheten är att barnen och eleverna får vara delaktig och känna att de har inflytande i processen. Arbetet med detta anser samtliga respondenter vara svårt men otroligt viktigt. Två av dem påstår att skolan fått påbackning av skolinspektionen och att de därför påbörjat ett mer aktivt arbete kring detta inom arbetslaget. Samtliga respondenter anser att de har varit förhållandevis dåliga vad det gäller elevinflytande men att de nu blivit bättre. En av dem hävdar att en svårighet ligger i att få barnen och eleverna att förstå vad inflytande och delaktighet innebär:

Vi tycker att vi ger dom inflytande men.. barnen kanske inte upplever de så.. vi kanske måste va mycket mer tydliga på å förklara också.. så att dom förstår själva.. att dom faktiskt har inflytande och va dom kan välja på å va..

Vidare hävdar respondenterna att det svåra också är att få in det på ett bra sätt i verksamheten: ”hur man ska lägga upp de för att de ska kännas.. att de inte blir nå skendemokrati utan att de verkligen blir..”. En av dem exemplifierar detta med implementeringen av *elevens val*:

De ska va elevens val.. å det är ju jättesvårt.. hur gör du den verksamheten så det verkligen blir ELEVENS val? för de ska vara asså fördjupning i ett ämne.. å de är en elev som ska välja.. osså ska logistiken.. du ska se till att du kan skapa grupper med lärare.. bara där kan du ju förstå själv att de är brist..

En annan respondent påpekar andra svårigheter med elevinflytanden och menar att de stora barngrupperna försvårar processen. Samtidigt påstår en av de andra att elevinflytande, trots dessa svårigheter, är ytters essentiellt för det enskilda barnet. Vidare relaterar hon det till individanpassning och betonar vikten av det:

Idag är ju de här med individanpassning jättestort.. å med dom grupper man har så är det ju otroligt viktigt att försöka få tag i den här lilla grejen som.. som är.. personlighet hos det här barnet.. det kan va mycket saker som inte funkar men det finns nånting som funka.. att hitta den grejen och ta sig tid.. å lyfta de.. de är en fråga.. inte lätt.. men otroligt viktigt..

Huruvida elevinflytande och elevers delaktighet i utformningen av verksamheten yttrar sig beskriver respondenterna på lite olika sätt. En av dem berättar om hur de äldre eleverna får vara med och planera aktiviteter som de själva tycker är roliga och som de anser sig vara bra på. Utifrån planeringen får de sedan ”hålla en lektion” för de yngre barnen, där de visar och instruerar aktiviteten. En annan respondent beskriver hur de, med hjälp av olika metoder där eleverna fått varit delaktiga på olika sätt, arbetat med den sociala kompetensen:

De här språket asså de blir värre å värre å lägre å lägre ner i åldrarna vad man kallar varann för å sånt.. osså gjorde vi en kraftansträngning med de å vi inventerade alla fula ord som fanns å hördes.. fick dom säga de då på en samling.. å sen så inventera vi goda ord.. å goda gärningar å uppåtpuffar.. så då skrev vi upp all.. allt de liksom.. och sen så när vi vuxna hör nån sån här positiv grej, när nån berömmar nån annan eller.. då.. får dom gå å lägga.. då har vi såna här stora flörtkuler.. i en stor glasvas.. så samlar vi på gröna kuler.. men.. hör vi dumma saker å fula ord å eller nå sånt där då är det en röd kula.. osså äre så att när det blir 50 kuler.. då blir de nånting häftigt..

Respondenten menar att eleverna, i och med detta, blev mer medvetna om hur det egna beteendet kunde påverka övriga elever samt hur en förändring av det kunde gagna hela gruppen; eleven kunde känna delaktighet i gruppens process att uppnå målet (50 kulor).

Slutligen understryker en av respondenterna vikten av att låta eleverna göra det de vill:

Jag säger "JA" väldigt ofta... ja tror.. jag tror på de.. dom har idéer å förslag själva.. å då blir den.. eh.. stämningen eller de.. de liksom barna få klart för sig de också.. å uppmuntras till de att: "om jag kommer med eget förslag så får ja oftast göra de.."

5.2.6 Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna

Fritidspedagogens ansvar

Vilket ansvar respondenterna anser sig ha gentemot elever och den generella verksamheten kan delas in i två kategorier: *det pedagogiska uppdraget* och *vilsenheten inför framtiden*.

Vad det gäller det pedagogiska uppdraget anser samtliga respondenter att det grundar sig i "att vara en schyst vuxen" och "att vara en god förebild för eleverna" och på så sätt förankra goda normer och grundläggande värden hos dem. Vidare påtalar de även ansvaret att utveckla den sociala biten hos eleverna...

Det är ju den här sociala biten så.. att klara av de sociala livet tillsammans med andra barn... att.. man har ett språk.. att man kan prata med varann.. å att man kan använda språket.. men inte ta till med alla fula ord osv...

De menar att utvecklingen av det sociala är ytterst essentiellt för elevernas deltagande i såväl skolsamhället som fritidssamhället. Utöver ansvaret gentemot eleverna påtalar även respondenterna deras ansvar inom verksamheten:

Sen får vi se de här med LPP, att skriva.. det ska vi ju skriva nu på fritids också tydligen.. LPP:er.. läroplans.. asså för varje elev..

Fritidsverksamheten planerar ju vi fritidspedagoger som jobbar här i huset.. tillsammans...och även det vi gör på skoltid.. hur vi jobbar på skoltid med barnen då..

Vilsenheten yttrar sig främst i den osäkerhet samtliga respondenter känner kring de nya styrdokumenterna och legitimationskraven; hur dessa kommer att påverka och eventuellt förändra yrkesrollens ansvarsuppdrag. En av respondenterna uttrycker sig på följande sätt:

Skitviktigt det som är intressant för mig det är att veta va kommer vårt uppdrag att bestå av, var ligger mitt.. vad har jag ansvar för.. vad är min.. vad är..aa.. vad är vi.. va vi är anställd för.. vad blir ja anställd för.. vad har jag för uppdrag?.. vad ska jag göra i de..

En av de andra respondenterna instämmer med lägger till att "den där legitimationen hit eller dit den skiter jag i seriöst för de är bara ett ord egentligen..".

Fritidspedagogers syn på övrig verksamhet

Samtliga respondenter påstår att sammanslagningen av förskola, skola och fritidshem medverkat till ökad kunskap om varandras verksamheter:

Asså jag tycker att jag har mycket kunskap nu för jag har lärt mig så mycket här.. eftersom vi jobbar så.. tight och pratar mycke.. så tycker jag att... att jag har mycket kunskap om de..

Vidare påpekar en av respondenterna att en stor del av kunskapen inhämtats i och med arbetet med åldersblandade grupper. Respondenterna påstår vidare att övriga pedagoger har god insyn i fritidshemmets verksamhet:

Aa men i och med att vi jobbar så tight å är tre yrkeskategorier så har dom full insikt och full kon.. asså dom vet ju precis hundra procent vad jag gör.. va ja bidrar med..

Samtliga tror dock att det inte är så vanligt runt om i landet med detta, utan att övriga yrkegrupper väldigt sällan har insyn i fritidspedagogens verksamhet vilket gör att de ofta får ”resursa” i klassrummet.

Hur stor kunskap och insyn övriga pedagoger har i fritidshemmets pedagogik anser samtliga respondenter bero på hur mycket fritidspedagogerna marknadsfört verksamheten. En av respondenterna påpekar att: ”du måste ta plats som fritidspedagog och verkligen berätta och förklara om fritids.. om hur viktigt det är och vad det står för..”. Vidare hävdar samma respondent att det gäller att vara stark i skolans värld för att hävda fritids och menar på att:

Eftersom de är så många fler lärare å de är en så mycke äldre verksamhet å med så mycket tydligare ramar å krav.. i skolan än vad fritids är.. så de gäller ju verkligen å jobba för att.. få en plats på nå vis..

Samtidigt uttrycker respondenterna vikten av att ha fritidshemmet representerat i flera olika forum; exempelvis ledningsmöten och skolmöten. Detta för att kunna föra fram fritidshemmets bild i olika sammanhang och frågor. En av respondenterna ger ett exempel på ur de belyst fritidshemmets funktion för de andra yrkesgrupperna:

Sen gjorde vi ju också en film... eller film.. vi skulle gö en film men det blev ingen film det blev ett bildspel.. eh.. *vad har du gjort på fritids idag..* å då tog vi från läroplanen då.. lite sånna där citat.. osså knäppte vi kort.. och sen så.. det sluta med i alla fall att det är "bara lekt?" svarar barnen.. osså är det en bild massor med saker som bara ingår i det.. vad har dom gjort egentligen.. och fått?

För- och nackdelar med fritidshemmets placering i skolan

Respondenterna uttrycker huvudsakligen två nackdelar med fritidshemmets inflytt i skolans lokaler. Dels menar de att det blivit krångligare att driva igenom idéer: ”så.. hon som är närmast oss då.. hon kan ju inte besluta direkt.. utan då måste hon liksom gå vidare i sin tur...” men även att verksamheten begränsats på grund av de nya lokalerna:

De begränsar ju verksamheten jättemycket därför att du kan ju aldrig göra saker.. aldrig påbörja saker som du.. som du kan ha stående.. du måste hela tiden anpassa dig efter skolan, att plocka undan och fixa till och så där..

Vidare påtalar de hur tråkigt det måste vara för eleverna att vistas i skolans lokaler hela dagen och menar på att det skulle gå att göra ett mycket bättre jobb som fritidspedagog om det fanns någonstans att ta vägen med barnen. En av respondenterna hävdar även att fritidshemmets omplacering medfört ett ökat antal inskrivna barn i verksamheten, samtidigt som antalet pedagoger har minskat:

Dels är de väl kanske att de skulle behövas nå mer pedagog.. men sen börjar de bli så mycke barn.. de känns ju som att.. man kan ju inte ha hur mycket barn som helst i våra lokaler.. eh.. men de är ju de som är så frustrerande också för de finns ju inte att: "- Nej det är fullt!".. det finns ju inte.

Fritidspedagogers möjlighet till professionalisering

Samtliga respondenter har svårt att ge konkreta exempel på hur de kan utvecklas professionellt i sitt yrke. En av dem hävdar att det är väldigt svårt i dagsläget:

I dagsläget kan jag säga att ohyggligt svårt att utvecklas som fritidspedagog därför att de ges inga möjligheter till att göra de.. inte som fritidspedagog..

De möjligheter till utveckling som respondenterna anser finnas är via olika former av fortbildning och vid närverksträffar:

Vi har ju haft nå såna närverksträffar.. när vi har träffats nere på folkets hus.. just att sitta tillsammans flera stycken och höra "hur gör ni?" å så hära.. "hur gör vi?"..såna träffar är ju oftast utvecklande..

Respondenterna påtalar även *Lärarlyftet II*⁸ som möjlig väg till professionalisering och att via det läsa in två estetiska ämnen och få lärarlegitimation; något ingen av dem påstår sig vara sugen på att göra.

Skolan och fritids i framtiden?

Det råder delade meningar bland respondenterna huruvida skol- och fritidshemsverksamheten kommer te sig i framtiden. En av dem tror att fritidspedagogyrket kommer tas över av lärare:

Jag tror att det kommer bli lärare mest.. såna här lärare som är allting.. som är specialutbildad för att ha både skola och fritids inpackat i allting.. vi kommer försvinna..

⁸ På sin hemsida beskriver Skolverket *Lärarlyftet II* på följande sätt: "Lärarlyftet II pågår mellan 2012-2015 och ska öka ämnesbehörigheten hos lärare i grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och särskolan". Som fritidspedagog kan man läsa in kurser inom ett eller två praktisk-estetiska ämnen exempelvis bild, musik och idrott.

En annan respondent påpekar ytterligare en typ av förändring:

Fritidspedagog som jag är.. asså som jag jobbar idag, de är ett minne blått å de kanske är om två år.. så finns de ingen fritidspedagog.. som jobbar så, som den gamla fritidspedagogen jobbar.. så vi kommer måsta utbilda oss..

En tredje respondent uttrycker hopp om lärarlegitimation för fritidspedagoger:

Jag hoppas och tror att vi har en lärarlegitimation... å de tror jag å hoppas att dom.. att dom kommer insé hur viktig vi fritidspedagoger är.. för dom barnen..

Generellt tror respondenterna att det råder en stor vilshenhet i hela Sverige kring fritidspedagogens framtid. De hävdar att de är övertygade om att det är mycket som kommer hända och menar på att ”de behöver inte bli eländigt det ka bli jättebra”.

Resultatsummering

Fritidspedagogers syn på utebliven lärarlegitimation

Ett stort problem med lärarlegitimation anses vara att det till största del grundar sig i teoretisk och inte praktisk kunskap. Ingen förståelse för varför en del yrkesgrupper, till exempel förskollärare, omfattas av legitimationen medan fritidspedager utesluts. En implicit statusskillnad mellan yrkesgrupperna påstås finnas, i detta anses fritidspedagogen ha lägst status. Det råder en förvirring kring fritidspedagogens framtida yrkesroll samt huruvida vem som får och inte får lärarlegitimation.

Styrdokumentens implementering i det dagliga arbetet

Det råder en stor medvetenhet kring styrdokumentens krav på samverkan. Styrdokumentet diskuteras aktivt inom arbetslaget men lärare påstås använda dem mer aktivt. Delade meningar råder kring hur frekvent användningen av styrdokumentet är inom fritidshemsverksamheten.

Synen på samverkan med övrig skolverksamhet

Styrningen av skolan bör vara statlig då en lokal styrning ökar den ekonomiska segregeringen mellan skolor i landet. Skolledning tillsammans med planeringstid beskrivs ha stor betydelse för samverkan inom arbetslaget. Planeringstiden beskrivs dock idag vara minimal, vilket påverkar samverkan. Lärare påstås ha huvudansvaret för samverkan men fritidspedagoger antas även ha ett stort ansvar. Samverkanssituationen lokalt beskrivs som god då de olika yrkesgrupperna hjälps åt och kompetterar varandra bra.

Fritidspedagogens samverkansansvar

Ingen konkret beskrivning av fritidspedagogens roll i samverkansarbetet ges. Fritidspedagogen påstås dock vara ålagd att samverka enligt läroplanen. Kommunikationen och samverkan med

hemmet anses vara viktig och påstås ske till största del via telefon eller då barnen hämtas eller lämnas. Fritidspedagogen beskrivs som sällan närvarande vid utvecklingssamtal.

Skolutveckling och lärandegrund

Situationen inom fritidshemsverksamheten anses idag vara ohållbar. Anledningen till detta påstås vara för stora barngrupper i förhållande till antal pedagoger, vilket i sin tur gör det svårt att ”möta upp” varje barn. Lokalernas utformning och placering i skolan anses också vara ett hinder för utveckling. Fritidshemmet ska inte vara placerat i skolan utan bör ha egna lokaler. Samverkan inom arbetslaget antas skapa motivation till utveckling trots alla dessa hinder; stödet från ledningen även är viktigt i detta. Elevers delaktighet och inflytande påstås vara väldigt viktigt och något samtliga pedagoger måste bli bättre på att belysa.

Pedagogisk medvetenhet hos fritidspedagogerna

Fritidspedagogers pedagogiska ansvar beskrivs med att: vara en schyst vuxen, en god förebild, förankra normer och grundläggande värden samt arbeta med den sociala utvecklingen. Samverkan via åldersblandade grupper påstås öka kunskapen om andra yrkesroller. Lärare lokalt anses ha god insyn i fritidshemmets verksamhet; nationellt påstås det dock se annorlunda ut. Det påstås vara viktigt att marknadsföra fritidshemmet verksamhet och uppdrag och att fritidspedagogen har ett stort ansvar för detta. Det påstås finnas väldigt limiterade möjligheter idag att utvecklas professionellt som fritidspedagog, de alternativ som beskrivs är utveckling via nätverksträffar eller genom Lärarlyftet II. Det råder delade meningar om fritidspedagogyrkets framtida utformning; det påstås antingen förvinna helt och ersättas av olika former av lärare eller omformas och ges högre status.

6. Diskussion

Diskussionsavsnittet är indelat i tre delar: Allmän diskussion; Resultatdiskussion och Metoddiskussion. I första delen ger forskaren sin generella bild av studien och dess genomförande. Vidare i andra delen diskuterar forskaren studiens resultat och kopplar det till studiens teoridel. Slutligen, i tredje diskussionsdelen belyser forskaren de metoder som används för studien och hur de kan ha påverkat studiens resultat.

6.1 Allmän diskussion

Syftet med den här studien var att undersöka hur fritidspedagoger uppfattar den aktuella situationen rörande samverkan och ansvar inom såväl grundskolan som fritidshemmet. Tanken med studien var även att belysa deras åsikter och medvetenhet kring fritidshemmets integrering i skolan och det nya kravet på lärarlegitimation. För att kunna behandla dessa områden angavs målgruppen till fritidspedagoger med god erfarenhet⁹. Detta för att de även skulle ha erfarenhet av fritidshemmets verksamhet innan det blev en del av skolan.

Det största hindret i genomförandet av studien var främst att hitta tid till att genomföra intervjuerna då samtliga fritidspedagoger var väldigt upptagna i verksamheten vid perioden för studien. En annan svårighet var att finna tidigare forskning som kunde belysa studiens frågeställningar. En hel del studier kring samverkan och ansvar gick att hitta men de var då för det mesta kopplade till skolans verksamhet eller lärare. Studier utifrån fritidspedagogers eller fritidsverksamhetens perspektiv var svårare att finna.

Jag anser mig ha fått bra och tydliga svar under intervjuerna, vilket gjort att jag kunnat använda mig av stora delar av materialet i studien. Dock kan jag inte dra några generella slutsatser byggd på svaren då de endast är baserade på tre fritidspedagogers uppfattningar. För att få en tydligare överblick hade jag varit tvungen att intervjua fler pedagoger och sprida ut intervjuerna bland fler yrkesgrupper. Jag upplever mig ändå fått svar på de frågeställningar som varit aktuella utifrån det definierade syftet för studien.

Generellt sätt bland de tre fritidspedagogerna är kunskapen och insikten kring ansvar och samverkan förhållandevis bra. Samtliga upplever en god samverkan lokalt men tror att situationen nationellt ser annorlunda ut. De upplever ingen statuskillnad mellan yrkesgrupperna där de arbetar men anar en implicit uttryckt sådan runt om i landet. Samtliga anser sig ha relativt god kunskap om de olika styrdokumenterna men påstår att de andra två

⁹ I metodavsnittet definierat som: fritidspedagoger med minst 20 års yrkeserfarenhet.

yrkesgrupperna är mer insatta, då de arbetar mer aktivt med dem. Vad gäller integreringen av fritidshemmet i skolan påstår samtliga att det bidragit till ökad kunskap om de andra verksamheterna samt en förbättrad helhetsbild av barnen. De menar dock att fritidshemsverksamheten missgynnats på grund av mindre utrymme, större barngrupper och sämre lokaler.

Jag ser genomförandet av studien som en ytterst lärorik tid; detta främst för mitt framtida arbete i verksamheten. Det har varit ett stort privilegium att få intervju de tre fritidspedagogerna och ta del av deras åsikter och historier. Min egen slutsats kring ansvar och samverkan är att: det är inte lätt, men det är viktigt!

6.2 Resultatdiskussion

Under intervjun beskriver respondenterna hur samverkan mellan skola och fritidshem före fritidshemmets integrering i skolan var minimal och att de hade ganska liten koll på eleverna som gick i skolan. En berättar om hur eleverna kom och hade fria aktiviteter hos dem två gånger i veckan men att det var den enda kontakten de hade. Vidare påpekar en av de andra att det var fritidspedagogerna som inledde kontakten mellan skola och fritidshem.

Huruvida vilken verksamhet som tog kontakt först tänker jag inte lägga någon värdering i, dock vill jag hävda att den kontakten som togs var väldigt viktig. Detta främst för barnen då jag tror att de utvecklas mer när de får ta del av olika typer av verksamheter, samt skapa relationer till fler pedagoger. Käraby (2000) menar att ”barn lär på många olika sätt och individuella barn varierar i sättet att ta till sig kunskap och vetande” (s.16). Vidare tror jag, precis som Käraby att samverkan mellan yrkesgrupperna skapar en bättre inlärningsmiljö för barnen, speciellt då ”den utgångspunkt som är gemensam för förskolan, grundskolan och fritidshemmet är barns fostran och utbildning” (Ludvigsson, 2009, s.22).

I och med att fritidshemmet flyttade in i skolans lokaler förändrades också de organisatoriska förutsättningarna för verksamheten. Fritidshemmet fick mindre lokaler och var tvungen att anpassa sig efter skolans verksamhet. Denna begränsning av lokaler har försvårat det arbetet med barn i behov av särskilt stöd som belyses i de allmänna råden. Som tidigare beskrivet i bakgrundsavsnittet så ska de som arbetar inom fritidshemmet anpassa miljön och barnets omgivning utefter de behov barnet har. Detta menar jag är ytters problematiskt då jag anser att skolans lokaler brister inom många områden.

Utifrån min egen erfarenhet är ofta skolans lokaler väldigt begränsade i form av bord, stolar och andra attiraljer, vilka utgör ett hinder för barn som exempelvis har ett stort rörelsebehov. Jag hävdar även att lokalerna inte är anpassade för det stora antal barn som idag är inskrivna på varje avdelning. En av respondenterna beskriver hur det, då hon arbetade vid ett

eftermiddagshem, var totalt tre pedagoger och omkring 17 barn inskrivna; något hon betonar som lyx. Vidare relaterar hon det till nutid och menar att de är 90 barn inskrivna på fritids och omkring fyra pedagoger där hon arbetar, vilket omöjliggör individanpassning. Hon hävdar även att lokalerna begränsar verksamheten mycket i och med att det aldrig går att lämna saker framme; de måste hela tiden plockas bort eftersom att det är skola nästa dag. Vidare yrkar en av de andra respondenterna på att fritidshemmet inte ska ligga i skolan, utan ha egna lokaler där det bara bedrivs fritidshemsverksamhet. Jag är beredd att hålla med om detta då även jag upplevt begränsningar med lokalerna vad det gäller arbetet utifrån fritidspedagogens uppdrag. I de allmänna råden för fritidshemmet (Skolverket, 2007) ges riktlinjer för vad kommunen bör se till angående fritidshemmets lokaler och miljö. Bl.a. bör lokalerna och utemiljön vara formade så att de ”möjliggör en god varierad pedagogisk verksamhet som stödjer barns lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp” (s.20). Även Skolverket (2001) poängterar lokalernas betydelse för såväl barns utveckling som förutsättning för samverkan inom arbetslaget:

Lokalernas utformning genom olika rum och deras placering i förhållande till varandra samt deras innehåll när det gäller möblering och tillgång till material av olika slag samt i vilken utsträckning de är anpassade till befintlig verksamhet blir därför viktiga förutsättningar för att skapa en lärande miljö – en miljö som bidrar till att förverkliga intentionerna i läroplanen. De påverkar också förutsättningarna för såväl möjligheterna som graden av samverkan och samarbete (Skolverket, 2001, s.68-69)

Frågan är hur man uppnår en varierad pedagogisk verksamhet som stödjer barns lärande om man hela tiden tvingas avbrytas det man precis påbörjat? Man skulle kunna säga att skolan och fritidshemmet tillhör separata kulturer vilka skiljer sig åt så mycket att det blir svårt att hålla ”under samma tak”. Hansen (1999) menar att ”fritidspedagogens arbetsätt från fritidshemmet är utformat i en verksamhet vars struktur och förutsättningar i många avseenden skiljer sig från skolans och kan därför inte rakt av överföras till skolverksamheten” (s.357).

Jag anser att samverkan mellan de olika yrkesgrupperna är essentiell för barnets utveckling men jag tror att det bästa för fritidshemsverksamheten vore om den låg i egna fristående lokaler, förslagsvis i en egen byggnad vid en annan del av skolgården. Jag påstår även att det skulle stärka fritidspedagogens yrkesidentitet då fokus skulle vara helt på att utöva fritidshemsverksamhet, utan att behöva anpassa den till skolan. Anita Söderlund (2000) påstår att ”det finns kanske fördelar med att minimera sin samverkan med andra yrkeskategorier för att på detta sätt styrka och bevara och utveckla sin egen yrkeskompetens” (s.188).

Även om jag anser att skolan och fritidshemmet ska vara åtskiljda i olika lokaler, hävdar jag ändå att de ska samverka om barnen. Detta främst då jag betraktar fritidshemmet och skolan som så pass olika verksamheter att samverkan är nödvändig för att få en helhetsbild av barnet.

En av respondenterna påstår att skolan och fritidshemmet har olika struktur och att ”en unge som kanske inte funkar i skolan kanske funkar jättebra på fritids”. För att uppnå god samverkan tror jag att det är viktigt att de olika yrkesgrupperna har tid att sätta sig ner och prata. En av respondenterna belyser vikten av att redan från början sätta sig ner och diskutera kring: hur vill vi jobba? vad är ditt uppdrag? vad är mitt? hur ska vi fördela våra kunskaper? Hon menar ”att grunda de, det är jätteviktigt, och att man respekterar varandra...då kan det bli en god samverkan”. Jag tror att det är viktigt att ha kunskap om varandras yrkesgrupper för att på så sätt förstå på vilket sätt man kan dra nytta av varandra. Fredriksson (1993) hävdar att ”för den individuella läraren, förskolläraren, fritidspedagogen och barnskötaren måste det också upplevas som attraktivt att ingå i ett samarbete med en annan person” (s.215), något jag menar endast kan uppnås via insyn i varandras verksamheter. Vidare menar Fredriksson att okunskap om varandras yrken kan medföra ”en benägenhet att förstöra samarbetet” (ibid.). Jag tror även att det är viktigt för samverkan att respektera varandras yrkesroller och vad det har att tillföra. Fredriksson (1993) menar att ”både man själv och den man samarbetar med måste respektera och värdera det som man utifrån den egna yrkesrollen kan tillföra samarbetet” (s.222).

Vad det gäller samverkan inom skolan så påstår samtliga respondenter att alla yrkesgrupper har ett stort ansvar. De påstår även att ansvarsrollerna är tydligt fördelade. Vidare hävdar de dock att ett likartat förhållande inte råder vad det gäller fritidshemmets verksamhet, då de tror att läraren kopplar samverkan främst till skolan och inte till fritidshemmet. Jag tror mycket av detta beror på en osäkerhet och bristande erfarenhet av fritidshemsverksamheten. Ludvigsson (2009) påstår även detta och relaterar det till en intervju ur sin studie. I studien uppger en fritidspedagog ”grundskolläraernas kännedom om fritidshemsverksamheten om fritidshemsverksamheten inte är så stor medan fritidspedagogerna har en större medvetenhet om skolverksamheten eftersom de också arbetar i den” (s.161). Hon menar vidare att lärarens svårigheter att gå in i fritidshemmets verksamhet i första hand inte handlar om vilka arbetsuppgifter ho kommer ha utan ”om den mentala omställningen det innebär att släppa ett invariant och förgivettaget arbetssätt, där hon själv har haft en hög grad av kontroll över sitt arbete och dess uppläggning” (s.360). Jag tror även att mycket handlar om tidsbrist, något som tidigare diskuterats i bakgrundsavsnittet och relaterats till det tilldelade ansvar som åläggs lärarna.

Som tidigare nämnt så är det viktigt för samverkan att de olika yrkesgrupperna har möjlighet att sätta sig ner tillsammans och diskutera samt utbyta idéer. Samtliga respondenter i studien påvisar även planeringstiden som ytterst värdefull för samverkan men menar att möjligheten till att planera ihop idag är minimal. Hansen (1999) menar att ”många lärare pekar på organisatoriska problem, svårigheter vid schemaläggning, svårigheter att hitta planeringstid,

behovet av planering på kvällstid och dessutom, inte helt ovanligt, en minskad flexibilitet” (s.361). Jag anser att det är viktigt att med den korta planeringstid yrkesgrupperna har tillsammans hinna diskutera samtliga verksamheter. Jag tror att det lätt blir att det mestadels diskuteras verksamhet kring skola och att fritidshemmet ofta glöms bort. Detta är även något som respondenterna påtalar och menar att fritidshemsverksamheten ofta diskuteras vid de egna planeringstillfällena. Frågan är då om denna typ av ”prioritering” härrör i den korta planeringstiden eller en implicit statuskillnad där skolans verksamhet anses ha högre status än fritidshemmets? Jag hävdar, oavsett respondenternas känsla av att det inte finns någon statuskillnad där de arbetar, att en implicit statuskillnad och outtalad hierarki råder inom skolväsendet. Vad detta grundar sig i kan bero på flertalet olika saker, jag tror dock att det huvudsakligen är historiskt betingat. Inge Johansson (tidigare belyst i bakgrundsavsnittet) påstår att skolan fått högre status i och med att de har haft det huvudsakliga ansvaret för barnens fostran och kunskapsutveckling medan fritidshemmet å sin sida fått tagit hand om den praktiska och sociala biten. Hansen (1999) menar att ”även om fritidspedagogen och läraren arbetar med samma barn, är lärarens uppgift mer ’intellektuell’ medan fritidspedagogens är ’praktisk’ med åtföljande lägre status” (s.58). Några av respondenterna hävdar att fritidspedagogens otydliga uppdrag även kan vara en bidragande orsak till detta. Medan lärarna länge haft en tydlig arbetsbeskrivning, klart definierade mål samt konkreta styrdokument för verksamheten har fritidspedagogens roll alltid varit väldigt oklar. Hansen (1999) beskriver att såväl fritidspedagogerna själva som omgivningen talar om ”yrkesrollen som ’luddig’ och yrket som sådant som ’okänt’.” (s.56-57). En av respondenterna förklarar det som att: ”vi är lite vilsna, ute å guppar lite”. Svensson (1981) påstår att det även kan bero på synen att ”skolan står för det obligatoriska och det instrumentella, fritiden för det frivilliga och expressiva” (s.173).

Samtliga respondenter påtalar att de inte upplever någon hierarki där de arbetar men påstår att det finns en sådan nationellt sätt; i den menar de att fritidspedagogen har lägst status. I en studie (Ludvigsson, 2009) innehållandes sammanlagt 29 intervjuer med lärare kring ledarskap och samverkan inom skolan påpekar en av de intervjuade lärarna att det finns en föreställning om att grundskollärarna hierarkiskt sätt står högre upp än förskollärare och fritidspedagoger. Hon påstår att ”föreställningen har sin grund i att staten gett grundskollärarna en högre status än förskollärarna och fritidspedagogerna eftersom skolan är en obligatorisk verksamhet, vilket de andra verksamheterna inte är” (s.160). Studien visar även att majoriteten intervjuade lärare anser att grundskollärarna ofta är de som styr över samarbetet med de andra kollegorna, detta främst på grund av att de är en majoritet i skolan. Vidare menar hon att ”fritidspedagogerna är en minoritet och har därför större svårigheter att få gehör för sina verksamhetsfrågor” (Ibid.). Trots alla dessa ”hinder” för samverkan tror jag att det går att förändra situationen. Samtliga

respondenter anser sig ha god insikt kring samverkans betydelse och påstår att det finns en vilja bland samtliga yrkesgrupper att få det att fungera. Jag tror, precis som Calander (1997) att relationen mellan fritidspedagoger och lärare inte är fast oföränderlig utan att den går att påverka.

En framtida ytterligare påverkan till hierarki- och statusindelningen inom skolväsendet skulle kunna vara det nya kravet på lärarlegitimation. I bakgrundsavsnittet hävdar Gustafsson & Fransson (2012) att legitimationen bidrar till hierarki då yrkesgrupper kan påstå sig ha egenrätt inom ett yrkesområde. De påstår även att legitimationen skulle kunna fungera som en kvalitetsstämpel (med andra ord statusstämpel) för marknadsföring av skolor i kommersiella sammanhang. En av respondenterna påstår sig förstå varför legitimationen införts och menar att det höjer kvaliteten på ämnena i skolan i och med att en pedagog prövats för att vara lämplig att undervisa och sätta betyg inom ett ämne. En av de andra respondenterna menar att det är värdelöst att fritidspedagoger inte omfattas av legitimationen, trots att de har lika lång och likvärdig utbildning som exempelvis förskollärare. Samma respondent påtalar dock att själva legitimationen inte är det viktigaste, utan vad den kommer innebära för det framtida uppdraget. Min åsikt kring införandet av lärarlegitimation är att de stärker hierarkierna och statuskillnaderna ytterligare. Jag anser förvisso att krav på legitimation för ämnen är bra, då det höjer standarden på dem. Jag menar dock att när en hel yrkeskategori legitimeras medan andra stängs ute så ökar klyftorna mellan dem, vilket i sin tur påverkar samverkan. Att fritidspedagoger inte omfattas av legitimationen förklaras under bakgrundsavsnittet med att fritidspedagogen inte tillhör någon skolform. Jag ställer mig då följande frågor: varför ska en verksamhet som inte anses vara en skolform hålla till i skolans lokaler? Har skolan och läraryrket för lång historia och för hög status i samhället att det inte går att jämställa dem? Är teoretisk kunskap viktigare än exempelvis praktisk och social kunskap? För mig personligen, i mitt kommande yrke som fritidspedagog, känner jag, precis som samtliga respondenter och säker många utöver dem, en stor förvirring kring hur skolan och fritidshemsverksamheten kommer att utveckla sig:

Kommer skolans utveckling att gå vidare mot en mer essentialistisk tradition med betoning på traditionella kunskaper? Kommer det betyda att skolbarnomsorgen får en allt tydligare roll att stödja skolans undervisning (varje elevs skolprogram) eller kommer fritidspedagogerna att kunna utveckla en egen pedagogik som komplement till skolans ämneskunskaper? (Karlsson Vestman, 2002, s.18)

Oavsett lärarlegitimation eller inte så känner jag precis som en av respondenterna: ”de behöver inte bli eländigt, det kan bli jättebra!”.

7. Referenser

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. (2., uppdaterade [och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. (3., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Calander, F. (1997). Lärarna, fritidspedagogerna och kampen om vita tavlan. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 2:2, s.105-118.
- Fredriksson, G. (1993). *Integration förskola, skola, fritidshem - utopi och verklighet: ett försök att skapa en annorlunda skola i en traditionell miljö*. Diss. Stockholm: Univ.. Stockholm HLS förlag.
- Gustafsson, C. & Fransson, G. (Red). (2012). *Kvalicerad som lärare? Om professionell utveckling, mentorskap och bedömning med sikte mot lärarlegitimation*. Lärarutbildningens skriftserie. Nr. 5. Gävle: Gävle University Press.
- Hansen, M. (1999). *Yrkeskulturer i möte: läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Diss. Göteborg : Univ. Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/7609>
- Hjerm, M. & Lindgren, S. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.
- Johansson, I. & Holmbäck Rolander, I. (red.) (2000). *Vägar till pedagogiken i förskola och fritidshem*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Karlsson Vestman, O. (2002). *Perspektiv på fritidspedagogik – en granskning av verksamhetens filosofiska begrepp och ideologier*. Opupl. Paper presenterat vid ENSAC Swedens årskonferens 2002.
- Kärrby, G. (red.) (2000). *Skolan möter förskolan och fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ludvigsson, A. (2009). *Samproducerat ledarskap: hur rektorer och lärare formar ledarskap i skolans vardagsarbete*. Diss. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-10430>
- Oxensvärdh, A. (2011). *Ansvarsförhållanden vid skolutveckling*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-56168>
- Riksdagen (1976). *Regeringens proposition 1975/76:39 om skolans inre arbete m.m.* (1976). Stockholm:
- Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.
- Skolverket. (2001). Rapport till regeringen: *Integrationen förskoleklass, grundskola och fritidshem*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=833>
- Skolverket (2007). *Kvalitet i fritidshem: allmänna råd och kommentarer*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Svensson, R. (1981). *Offentlig socialisation: det nya fritidshemmet i teori och praktik*. (1. uppl.) Diss. Göteborg : Univ.. Lund.
- Sveriges Riksdag. (2011:a). *Betänkande 2010/11:UbU5: Legitimation för lärare och förskollärare*. Stockholm: Sveriges Riksdag.

- Sveriges Riksdag. (2011:b). *Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor*. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- Söderlund, A. (2000). *Barn i skola och fritidshem: en studie kring samverkan*. Diss. Stockholm : Univ.
- Utbildningsdepartementet (1988). *Grundskoleförordning (1988:655)*. Utfärdat den 2 juni 1988. Hämtat den 3 september 2012 från Sveriges Riksdags hemsida: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Grundskoleforordning-1988655_sfs-1988-655/
- Utbildningsdepartementet (2010). *Skollag (2010:800)*. Utfärdat den 23 juni 2010. Hämtat den 20 augusti 2012 från Sveriges Riksdags hemsida: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/#K2
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad den 13 november 2012 från Vetenskapsrådets hemsida: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1 - Missivbrev

HÖGSKOLAN I GÄVLE

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Gävle, 6 september 2012

Kära fritidspedagog!

I en undersökning kommer jag, Robin Andersson att titta närmare på hur samverkan mellan fritidspedagoger och lärare inom skolväsendet fungerar samt vem som har ansvaret i samverkansprocessen. För att belysa detta kommer jag, att genomföra intervjuer med fritidspedagoger. Via intervjuerna hoppas jag kunna få en bild av hur pedagogerna upplever, dels sin egen kunskap kring samverkan, men även hur de upplever att samverkan fungerar ute i skolverksamheten.

Jag önskar att DU som fritidspedagog och en del av skolverksamheten har möjlighet att delta i en intervju kring detta. Ditt deltagande betyder mycket för mig och har stor betydelse för studiens resultat!

Intervjun är frivillig och du kan när som helst avbryta den. Intervjun tar omkring 60 minuter och kommer att spelas in via mobiltelefon. Intervjun kommer ske i skolans lokaler men i ett avskilt rum för att minska störning. Syftet med inspelningen är att kunna bearbeta och analysera intervjun för användning i studien. Citat från intervjun kan komma att användas endast i studien men kommer då framställas så att intervjupersonen inte kan identifieras. Vid hänvisningar till intervjupersonen kommer namnet fingeras (censureras) för att på så sätt skydda personens identitet. Studien kommer att e-publiceras vid Högskolan i Gävle.

Jag är fritidspedagogstudent vid Högskolan i Gävle och för närvarande är jag inne på min sjunde och sista termin. Detta innebär att jag ska skriva ett examensarbete omfattande 15 högskolepoäng inom pedagogik.

Om det är något du undrar över kan du kontakta mig på telefonnummer:
073-631 31 72

Robin Andersson

Handledare:

E-post: plp09ran@student.hig.se

Lisbeth Claeson
Universitetslektor, Fil.dr.
Avd: Pedagogik

Bilaga 2 - Intervjufrågor

Inledning

- Berätta kort om din yrkesbakgrund
- Vad betyder för dig samverkan inom grundskolan?

Organisation och styrdokument

- Vill du beskriva något om hur samarbetet fungerar mellan olika grupper av lärare vid er skola?
- Skulle du vilja ändra någonting när det gäller samverkan vid er skola?
- Hur skulle du beskriva relationen mellan de olika yrkesgrupperna?
- Hur upplever du att användningen och kännedom om läroplanen är, förs diskussion om den bland pedagogerna på skolan?
- Vad förutsätts i styrdokumentet om lärargruppernas samverkan, hur tänker du kring det?
- På vilket sätt sker den gemensamma planeringen av verksamheten vid förskoleklass, skola och fritidshem?
- Skolans medarbetare har getts ökat inflytande och ansvar i styrdokument, vad är ditt ansvar till samverkan inom lärarkollektivet?

Yrkesmedvetenhet

- Hur uppfattar du förskollärarnas och grundskollärarnas kunskap om fritidspedagogens medverkan i skolarbetet?
- Vad anser du om din egen insyn i förskoleklassens och skolans verksamhet?
- Hur blir du själv motiverad till skolkollegiets utveckling?
- Vad anser du om din egen kunskap kring förskollärarens och grundskollärarens uppdrag om samverkan kring barns lärande?
- Vad anser du om att fritidspedagogyrket inte omfattas av lärarlegitimationen?
- Vad skulle du själv vilja utveckla och förändra för lärandemiljön vid fritidshemmet?
- Vad anser du krävs för att uppnå en god samverkan mellan förskollärare, grundskollärare och fritidspedagoger?
- Statsmakten ställer krav på lärare att förmedla och förankra normer och grundläggande värden i den pedagogiska verksamheten, vad har du för tankar om detta?
- Beskriv vad är det som bidrar om du upplever stolthet och glädje som fritidspedagog.
- På vilket sätt kan du utvecklas professionellt som fritidspedagog?

Eleverna

- Elevinflytande som en utmaning, hur tänker du och arbetar med det i dina dagliga kontakter med barnen?
- På vilket sätt individualiserar du barnens unika utveckling i ditt yrkesutövande?
- Beskriv din samverkan i din kontakt med barnens föräldrar angående barnens sociala utveckling?
- Vad betyder din upplevelse av trygghet i arbetet när du möter det enskilda barnet?

Kommunikation

- På vilket sätt kommer samverkan till uttryck i er gemensamma dialog inom fritidshemmet?
- Beskriv hur du samtalar och med vem om dina förväntningar på lärarnas medverkan i fritidspedagogernas dagliga arbete, och eventuellt tvärt om.
- På vilket sätt erbjuder ni "skolfolket" insyn i fritidsverksamheten?
- Anser du att det finns en implicit eller explicit statusskillnad mellan de olika yrkesgrupperna/lärarna?
- På vilket sätt anser du att det hindrar er från utveckling inom lärarkollektivet?

Avslut

- Hur tänker du kring din egen betydelse som fritidspedagog i framtidens grundskola?

Tackar för intervjun och frågar om de har något mer att tillägga.

